

Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

Кафедра української філології та суспільних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ
навчальної роботи

М.Б. Боднар
2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ»

*(методика навчання української мови, каліграфія, методика
навчання літературного читання)*

рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський)**
галузь знань: **01 Освіта / Педагогіка**
спеціальність: **013 Початкова освіта**
освітньо-професійна програма: **Початкова освіта**

Кременець – 2018

Робоча програма «**Методика навчання освітньої галузі «Мови і літератури»** (методика навчання української мови, каліграфія, методика навчання літературного читання)» для студентів, які навчаються за спеціальністю 013 Початкова освіта. Кременець: 2018. 54 с.

Розробник: : **Комінярська І.М.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української філології та суспільних дисциплін.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри української філології та суспільних дисциплін.

Протокол від «31» серпня 2018 року № 1.

Завідувач кафедри

О.В. Васишин

1. Вступ

Навчальна дисципліна передбачає вивчення студентами методики навчання грамоти, методики вивчення мовної теорії, методики розвитку мовлення, методики навчання літературного читання та сучасних технологій викладання української мови в початковій школі.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 11 (330 год.) / 11 (330 год.)	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна	
Змістових модулів – 5	Спеціальність 013 Початкова освіта	Рік підготовки	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – 1/1/1		2,3	2,3
Загальна кількість годин – 330 / 330	Освітньо-професійна програма Початкова освіта	Семестр	
		3,4,5	3,4,5
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2/2/4 самостійної роботи студента – 2	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Практичні, семінарські	
		70	24
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		192	282
Форма контролю: залік (3с.), екзамен (4с.), екзамен (5 с.)			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить (%):
 для денної форми навчання – 41,8 % / 58,2 %.
 для заочної форми навчання – 14,5 % / 85,5 %.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: для того щоб успішно виконати завдання НУШ, окреслені Державним стандартом початкової освіти, Типовими освітніми програмами початкової школи, майбутній учитель початкової школи має усвідомити її філософію, теоретично та практично володіти базовими аспектами методики інтегрування навчального матеріалу з української мови, каліграфії та літературного читання, професійно володіти методикою інтегрованого уроку, здійснювати компетентнісний підхід на уроці, враховуючи індивідуальні особливості шестирічних здобувачів освіти.

Основні завдання дисципліни:

- ознайомити із метою і завданнями кожного змістового модуля, його змістом, основними теоретико-методичними засадами, безпосереднім зв'язком їх з науковими положеннями педагогіки, психології, мовознавства, літературознавства та методик їх навчання;

- виробити знання і вміння спрямовувати урок української мови та читання на формування цілісності знань, предметних та ключових компетентностей, цінностей і ставлень майбутніх учнів до навколишньої дійсності;

- охарактеризувати науково обґрунтовані й підтверджені досвідом принципи, методи та прийоми розкриття суті певних мовних чи мовленнєвих явищ, літературознавчих понять;

- забезпечити ознайомлення студентів з вимогами :

для 1-2 класів: Державного стандарту початкової освіти (2018р.), концепції НУШ, Типової освітньої програми (О.Савченко), Типової освітньої програми (Р. Шиян);

для 3-4 класів: Державного стандарту загальної початкової освіти (2011р.), оновленої шкільної програми за кожним модулем та змістом навчального матеріалу в шкільних підручниках;

- сформувати уміння самостійно складати конспекти уроків з української мови та читання, виготовляти та застосовувати дидактичний матеріал на уроках;

- аргументовано розглянути наскрізну міжпредметну, внутрішньопредметну, міждіяльнісну та міжсистемну інтеграцію, яка закладена в програмах, підручниках і має бути реалізована на уроці української мови та літературного читання;

- виробити методичну компетентність, науковість та творчий підхід до викладання української мови та читання в початковій школі;

- навчити практично здійснювати реалізацію змістових ліній на уроках української мови та читання, результативність та практичну доцільність використаних методів і засобів навчання;

- вміти аналізувати, узагальнювати та оцінювати передовий педагогічний досвід кращих вчителів початкових класів та його презентувати педагогічній спільноті.

Результати навчання:

студенти **мають знати:** психофізіологічні особливості оволодіння мовою дітьми молодшого шкільного віку, лінгвістичні, мовознавчі та літературознавчі особливості побудови курсу; методи, прийоми та форми проведення уроків української мови та літературного читання в початкових класах;

мають уміти: проектувати та інтегрувати (тематичний та діяльнісний підходи), проводити всі форми організації навчального процесу з української мови та літературного читання; поєднувати процес навчання мови з вихованням і розвитком учнів; максимально використовувати можливості навчання мови та читання для всебічного розвитку дитини, її

талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток мамостійності, творчості та допитливості.

Курс «Методика навчання освітньої галузі «Мови і літератури» (методика навчання української мови, каліграфія, методика навчання літературного читання) спрямований на формулювання у студентів-випускників таких професійних компетентностей:

Інтегральна компетентність:

здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачає застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичних ситуаціях.

ЗК3. Здатність до міжособистісного спілкування; комунікаційні навички, навички працювати як автономно, так і в команді;

ЗК4. Здатність володіти державною мовою як усно, так і письмово та спілкуватися іноземною мовою.

ЗК12. Здатність оцінювати та забезпечувати належну якість виконуваних робіт.

Фахові компетентності спеціальні (ФК):

ФК1. Здатність усвідомлювати високе соціальне значення педагогічної професії та дотримуватися принципів професійної етики вчителя початкових класів.

ФК 2. Здатність проектувати і провадити освітній процес із врахуванням сучасного сталого розвитку суспільства та рівня розвитку особистості учня початкових класів.

ФК 3. Здатність діагностувати і оцінювати рівень розвитку, досягнення і освітні потреби особистості молодшого школяра.

ФК5. Здатність реалізовувати професійно-педагогічну діяльність в умовах відкритого освітнього середовища початкової школи.

ФК6. Здатність організовувати спільну діяльність і міжособистісну взаємодію суб'єктів педагогічного процесу Нової української школи.

ФК9. Здатність керуватися у професійно-педагогічній діяльності нормативно-правовими документами.

ФК10. Здатність використовувати основи теорії і методології освіти в професійно-педагогічній діяльності.

ФК 11. Здатність провадити педагогічну діяльність суб'єктів навчально-виховного процесу початкової ланки освіти в умовах Нової української школи.

ФК 12. Здатність впроваджувати сучасні педагогічні та інформаційно-комунікаційні технології у професійній діяльності.

ФК 13. Здатність трансформувати і впроваджувати передовий педагогічний досвід у власній професійній діяльності у галузі початкової освіти.

ФК 16. Вміння будувати взаємини з дітьми на основі гуманізму, демократизму, педоцентризму; налагоджувати спільну роботу школи, батьків, громадськості у освітньо-виховному процесі початкової школи.

ФК 18. Здатність освоювати ряд навчальних та оцінювальних освітньо-педагогічних стратегій і розуміння їх теоретичних основ.

Програмні результати:

ПРН-4. Володіти державною мовою як усно, так і письмово та спілкуватися іноземною мовою, здійснювати усну комунікацію в різноманітних освітніх контекстах.

ПРН-5. Продемонструвати базові уявлення з дисциплін гуманітарної, соціально-економічної, математичної та природничо-наукової підготовки майбутнього фахівця.

ПРН-9. Застосовувати отримані знання при вирішенні педагогічних, навчально-виховних і науково-методичних завдань з урахуванням вікових й індивідуально-типологічних, соціально-психологічних особливостей дитячих колективів і конкретних педагогічних ситуацій.

ПРН-15. Систематично підвищувати свою професійно-педагогічну майстерність.

ПРН-20. Працювати з дітьми, що мають особливі освітні потреби та обирати ефективні форми та методи, технології роботи з ними.

ПРН-21. Продемонструвати вміння вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичних ситуаціях.

ПРН-23. Продемонструвати навички публічної етичної поведінки.

Структурно-логічна схема вивчення курсу «Методика навчання освітньої галузі «Мови і літератури», що складається із таких модулів:

<u>Модуль 1.</u>	<u>Методика навчання української мови</u> <u>відповідно до концепції НУШ:</u>
	<i>Змістовий модуль 1. Методика навчання грамоти</i>
	<i>Змістовий модуль 2. Методика вивчення мовної теорії (фонетика, граматики, лексики та орфографія). Методика розвитку мовлення.</i>
<u>Модуль 2.</u>	<u>Каліграфія.</u>

	<i>Змістовий модуль 3. Загальні питання каліграфії в початкових класах.</i>
<u>Модуль 3.</u>	<u>Методика навчання літературного читання відповідно до концепції НУШ.</u>
	<i>Змістовий модуль 4. Методика класного та позакласного читання.</i>
	<i>Змістовий модуль 5. Сучасні технології викладання української мови та літературного читання в початковій школі.</i>

4. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Методика навчання української мови відповідно до концепції НУШ.

Змістовий модуль 1-2.

Методика навчання грамоти.

Методика вивчення мовної теорії

(фонетика, граматики, лексика та орфографія).

Методика розвитку мовлення.

Анотація: модуль озброїє майбутніх учителів початкової школи знанням методів і прийомів навчання української мови, необхідними для формування в учнів первинних умінь читати і писати, практичної реалізації завдань мовленнєвого розвитку, їх мовної освіти.

Мета модуля № 1: сформувані у студентів, майбутніх учителів початкової школи знання методів і прийомів навчання української мови та комунікативних і мовних компетентностей; вміння формувати в учнів первинні уміння читати і писати; закласти основи реалізації завдань мовленнєвого розвитку.

Основні завдання модуля:

- розкрити зміст, основні теоретичні засади, зв'язок їх з науковими положеннями педагогіки, психології, мовознавства для 1-2 класів чинних Типових освітніх програм (О.Савченко, Р. Шиян); для 3-4 класів оновлених програм з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів.
- охарактеризувати науково-обґрунтовані і підтвержені досвідом принципи, методи і прийоми розкрити суть мовних чи мовленнєвих явищ;
- ознайомити з системою вправ і методикою виконання їх у процесі вивчення мовних і мовленнєвих явищ;

- осмислювати основні концептуальні засади мовної освіти в Україні, ідеї, закладеної у змісті та структурі для 1-2 класів чинних Типових освітніх програм (О.Савченко, Р. Шиян); для 3-4 класів оновлених програм з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів.

У результаті оволодіння модулем № 1 навчальної дисципліни студент **повинен знати та вміти:**

- зміст *мовно-літературної освітньої галузі Циклу I (1-2кл.), Циклу II (3-4 кл.) Державного стандарту початкової освіти (Постанова Кабінету Міністрів України № 87 від 21.02.2018р.), концепції НУШ, Типової освітньої програми (О.Савченко), Типової освітньої програми (Р.Шиян) (Наказ МОН № 268 від 21.03.2018р.);*

- зміст *мовної і мовленнєвої лінії освітньої галузі «Мови і літератури» для 3-4 класів Державного стандарту початкової освіти (Постанова Кабінету Міністрів України № 462 від 20.04.2011 р.) та зміст оновленої програми (наказ МОН України № 948 від 05.08.2016 р.);*

- лінгвістичні основи методики навчання грамоти;
- психологічні особливості засвоєння грамоти шестирічними першокласниками;
- психофізіологічну характеристику процесів читання і письма як видів мовленнєвої діяльності, якими в процесі навчання грамоти оволодіває учень початкової школи;

- методи і прийоми мотивації навчальної діяльності учнів шестирічного віку;
- сутність сучасного звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти;
- основні періоди та етапи навчання грамоти за звуковим аналітико-синтетичним методом;

- методику формування в учнів початкових уявлень про слово, речення, висловлювання; прийоми моделювання і конструювання речень, які складаються з одного, двох і більше слів;

- нетрадиційні методи навчання грамоти й можливість поєднання їх зі звуковим аналітико-синтетичним методом навчання грамоти;

- методи і прийоми формування самостійності й навчально-пізнавальної активності першокласників;

- основні навчальні та навчально-методичні посібники з методики навчання грамоти, періодичні видання.

Студент **повинен уміти:**

- застосовувати теоретичні положення з методики навчання грамоти в педагогічному процесі;

- діагностувати ступінь готовності дітей до навчання грамоти для здійснення індивідуального підходу в навчанні читання й письма, розвитку мовлення;

- поєднувати процес навчання з вихованням і розвитком особистості;

- самостійно складати плани-конспекти уроків навчання грамоти;

- формувати складовий спосіб читання учнів, керувати переходом до читання цілими словами, використовуючи прийоми нетрадиційних в українській методиці методів навчання грамоти;

- формувати первинні графічні навички письма першокласників; складати конспект уроку письма української мови та літературного читання;

- формувати в першокласників елементарні граматичні уявлення і вміння класифікувати слова: назви предметів, назви ознак, назви дій, ставити до них граматичні питання;

- реалізовувати завдання роботи з дитячою книжкою в період навчання грамоти.

Модуль 2. Каліграфія

Змістовий модуль 3. Загальні питання каліграфії в початкових класах.

Модуль «Каліграфія» посідає важливе місце в навчальному плані підготовки вчителів початкових класів.

Мета модуля № 2: вироблення у студентів навичок графічно правильного, красивого письма та озброєння їх знаннями і вміннями, необхідними для професійного розв'язування навчально-виховних завдань, що виникають у процесі навчання молодших школярів каліграфії (письма, на етапі навчання грамоти); ознайомлення з досягненнями методичної науки, її розвитком та шляхами подальшого удосконалення, вивчення і застосування практики передового педагогічного досвіду вчителів початкової школи.

У результаті оволодіння модулем № 2 студент *повинен знати та вміти:*

- знати загальні питання методики викладання каліграфії (мету, завдання; сутність процесу письма як особливого виду мовної діяльності, його психофізіологічну структуру, якості письма, особливості формування графічної діяльності у шестирічному віці; методи, методичні прийоми, умови навчання каліграфічного письма молодших школярів; гігієнічні правила письма);
- знати особливості формування каліграфічного письма на уроках письма та математики в початковій школі (мету, зміст добукарного, букварного, післябукварного періодів навчання каліграфічного письма; специфіку формування графічних навичок письма цифр та розділових знаків; порядок ведення, перевірки та оцінювання графічних якостей письма молодших школярів; шляхи вдосконалення навичок каліграфічного письма на уроках української мови школи першого ступеня);
- уміти графічно правильно, грамотно, чітко, красиво, ритмічно, плавно, швидко, дотримуючись гігієнічних правил, писати в зошиті та на класній дошці;
- визначати поелементну структуру кожної літери українського алфавіту, цифри, пояснювати та показувати послідовність її написання;
- правила з'єднання букв у буквосполучення, склади, слова;
- уміти моделювати структуру та проводити уроки навчання грамоти;
- етапи вивчення письма цифр на уроках математики;
- каліграфічні хвилинки на уроках української мови та математики у 2-4 класах;
- перевіряти та оцінювати письмові роботи учнів.

Модуль 3. Методика навчання літературного читання відповідно до концепції НУШ.

Змістовий модуль 4-5. Методика класного та позакласного літературного читання. Сучасні технології викладання української мови та літературного читання в початковій школі.

Модуль теоретично і практично готує студентів до професійної діяльності вчителя початкових класів. Методика навчання літературного читання досліджує принципи формування у молодшого школяра читацької компетентності як базової складової комунікативної компетентності, що передбачає усвідомлення учнями дитячої літератури як

мистецтва слова. Студент орієнтується та вміє застосовувати інноваційні освітні технології в практичній діяльності.

Мета модуля № 3:

1) розкрити студентам мету і завдання курсу, його зміст, основні теоретичні засади, зв'язок їх з науковими положеннями педагогіки, психології, літературознавства та Типовою освітньою програмою з літературного читання (О. Савченко); подати стислий історичний екскурс з методики навчання читання, а також окреслити сучасні проблеми, що є предметом дискусій та досліджень;

2) охарактеризувати науково обґрунтовані та підтверджені досвідом принципи, методи і прийоми формування в молодшого школяра читацької компетентності;

3) забезпечити ознайомлення студентів з програмами для початкового навчання та змістом навчального матеріалу в шкільних підручниках для 1-4 класів;

4) ознайомити студентів зі способами підготовки вчителя до здійснення навчально-виховного процесу на уроці; забезпечити самостійну розробку студентами змісту уроків різних типів, виготовлення дидактичних матеріалів, засобів унаочнення для уроків, використання аудіовізуальних навчальних засобів;

5) сформувані умінь самостійно обирати та застосовувати інноваційні технології на уроках української мови та літературного читання.

У процесі оволодіння модулем № 3 студенти мають *знати та вміти*:

- зміст *мовно-літературної освітньої галузі Циклу I (1-2кл.), Циклу II (3-4 кл.) Державного стандарту початкової освіти (Постанова Кабінету Міністрів України № 87 від 21.02.2018р.), концепції НУШ, Типової освітньої програми (О.Савченко), Типової освітньої програми (Р.Шиян) (Наказ МОН № 268 від 21.03.2018р.);*

- зміст *мовної і мовленнєвої лінії освітньої галузі «Мови і літератури» для 3-4 класів Державного стандарту початкової освіти (Постанова Кабінету Міністрів України № 462 від 20.04.2011 р.) та зміст оновленої програми (наказ МОН України № 948 від 05.08.2016 р.);*

- зміст з читання для 1-4 класів;
- виховне освітньо-пізнавальне і розвивальне значення навчального літературного читання в початкових класах;
- основні етапи розвитку методики читання;
- психофізіологічний механізм читання як виду мовленнєвої діяльності;
- сутність видів читання (голосного і мовчазного); співвідношення голосного і мовчазного читання в початкових класах;
- способи читання, умови успішного формування способів читання;
- якості повноцінного читання — усвідомленість, правильність, швидкість, виразність (шляхи їхнього розвитку, удосконалення);
- вихідні літературознавчі й психолого-педагогічні положення методики літературного читання в початкових класах;
- підходи до вивчення твору як складного цілого, де всі компоненти (ідейно-тематична основа, композиція, сюжет, образи, зображувальні засоби) взаємопов'язані;
- методику підготовки учнів до сприймання художнього твору;
- три основні етапи процесу роботи над художнім твором і їх завдання;
- види, прийоми роботи, що передують читанню художнього твору для підготовки учнів до його сприймання;
- методику проведення словникової роботи ;
- прийоми організації першого читання твору;
- методику перевірки первинного сприйняття твору;

- методи і прийоми організації аналізу змісту художнього тексту і його зображувальних засобів;
- методика складання елементарної характеристики героя;
- методика розкриття основної думки (ідеї) твору;
- методика роботи з ілюстраціями, загадками, прислів'ями, вміщеними на сторінках підручника літературне читання відповідно до змісту тексту;
- методика навчання учнів складати план прочитаного оповідання;
- методика підготовки учнів до усного переказу прочитаного;
- види переказу: детальний, стислий, вибіркового, творчий;
- методика проведення вправ з розвитку техніки читання;
- методика розвитку навички виразного читання;
- методика роботи над художніми оповіданнями;
- методика опрацювання казок, байок, віршів;
- особливості роботи над загадкою, прислів'ям, скоромовкою, приказкою;
- методика опрацювання науково-пізнавальних статей і нарисів;
- структуру і методика уроку читання ділового тексту;
- типи уроків читання;
- методика використання наочності, технічних засобів навчання, комп'ютерних програм, аудіовізуальних навчальних засобів;
- методи і прийоми розвитку мовлення і мислення учнів на уроках літературного читання;
- критерії оцінки знань, умінь і навичок молодших школярів з літературного читання;
- прийоми використання дидактичних матеріалів до підручників з літературного читання;
- завдання й шляхи організації позакласного читання в початкових класах;
- методичні принципи добору книг, рекомендованих для позакласного читання дітям молодшого шкільного віку;
- форми керівництва позакласним читанням учнів початкових класів. Лінії зв'язку його з класним: тематична, авторська, жанрова;
- три етапи формування читацької самостійності школярів, завдання кожного з них;
- структуру і методика уроків позакласного читання на кожному етапі;
- види роботи на уроках позакласного читання з урахуванням етапу формування читацької самостійності та вимог програми;
- види уроків позакласного читання, їх зміст, основні завдання;
- облік і оцінювання позакласного читання учнів;
- результати найновіших досліджень у галузі методики читання.

Студент повинен уміти:

- в єдності розв'язувати освітню, виховні, розвивальні завдання уроків літературного читання – розширювати знання дітей про навколишню дійсність, збагачувати їхній словниковий запас, удосконалювати мовлення, формувати елементи світорозуміння, позитивні моральні якості учнів, впливати на розумовий і естетичний їхній розвиток, формувати ставлення до прочитаного, розвивати в учнів ціннісні орієнтації;
- визначати освітню, виховну, розвивальну мету уроку, виходячи з ідейно-тематичної, естетичної основи художнього твору;
- розробляти конспекти уроків вивчення художніх творів різних жанрів та науково-популярних статей, нарисів, конспекти узагальнюючих уроків за темою; знати літературу рідного краю;

- спостерігати і аналізувати уроки, на яких опрацьовується оповідання, казка, байка, поетичний твір, науково-популярна стаття, узагальнювальні уроки з програмової теми;
- у період педагогічної практики самостійно розробляти конспекти таких уроків і проводити їх у різних класах;
- володіти методами і прийомами навчання дітей виразно читати з урахуванням їхніх вікових особливостей та можливостей;
- проводити уроки позакласного читання, організовувати бібліотечні уроки - вивчати читацькі інтереси школярів;
- вміти поєднувати прийоми роботи для формування і удосконалення навчальної активності та читацької самостійності дітей шляхом використання високохудожньої допоміжної літератури, вивчення усної народної творчості, проведення предметних та народних ігор, екскурсій, спостережень за навколишнім світом, ранків казок, поезій, спілкування з природою, нестандартних уроків та інтегрованих уроків;
- вміти оптимально поєднувати прийоми роботи з формування якостей повноцінного читання, забезпечувати умови вироблення способів динамічного читання, розвивати пізнавальний інтерес та задовольняти внутрішні пізнавальні потреби дітей при опрацюванні літературних жанрів;
- вміти опрацьовувати з дітьми твори як єдине складне ціле, у якому всі компоненти взаємопов'язані, запроваджуючи у навчальний процес такі види робіт, як: поділ тексту на частини; складання плану до них; переказ вибіркового, дослівного, з творчим доробком; передача змісту за опорною лексикою тощо;
- вміти виявляти та розвивати потенційні можливості дітей шляхом проведення хвилин "митців художнього слова", творчих вправ, дискусій, літературних ігор, вікторин, словесного малювання, уявної екранізації та інсценізації; вміти використовувати допоміжний матеріал до виучуваної теми, аналізувати зображувальні засоби та особливості мови персонажів у єдності з розкриттям змісту та оцінкою поведінки героїв, удосконалювати механізм в процесі читання для розвитку смислової здогадки, задовольняти бажання дітей ставити питання до змісту виучуваного тексту та одержувати на них відповіді від однокласників, створювати умови для перенесення знань з позакласного читання на уроки класного, об'єктивно оцінюючи знання й уміння дітей молодшого шкільного віку.

МОДУЛЬ № 1. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ВІДПОВІДНО ДО КОНЦЕПЦІЇ НУШ

Змістовий модуль 1. Методика навчання грамоти.

Тема 1. Методика навчання освітньої галузі «Мови і літератури» як педагогічна наука

Теорія і методика навчання освітньої галузі «Мови і літератури». Мета, предмет, завдання методики. Структура курсу та зумовленість змістових модулів. Характеристика та особливості мовно-літературної освітньої галузі: мета та завдання.

Теоретичні засади побудови сучасного початкового курсу української мови. Обґрунтування структури і змісту курсу. Принципи початкового навчання української мови і

мовлення. Урок української мови в початковій школі. Визначення і формулювання виховної та розвивальної мети уроку. Структура комбінованого уроку.

Наукові основи методики початкового навчання української мови. Психолого-дидактичні аспекти методики української мови. Наука про мову як основа її методики. Принципи, методи і прийоми навчання. Зв'язок методики навчання української мови в початкових класах з іншими науками. Дидактичні засоби навчання. Методи дослідження (теоретичні, емпіричні). Етапи дослідження.

З історії методики мови як науки. Короткий історико-критичний огляд методичних праць українських діячів науки і культури XIX – XX століть.

Джерела вивчення курсу методики української мови в початкових класах. Основна література, її структурні компоненти, відомості про авторів, цільове призначення. Основні та додаткові підручники та навчальні посібники для початкової школи (спільні і відмінні підходи вчених до побудови підручників).

Інтеграція: тематичний і діяльнісний підходи. Критичне мислення. Ротаційні моделі.

Тема 2. Лінгвістична основа методики навчання грамоти. Аналіз ТОП, підручників, навчальних матеріалів для навчання грамоти.

Навчання грамоти – особливий етап у початковому навчанні рідної мови. Мета навчання грамоти – побудова процесу навчання грамоти за визначеними ключовими компетентностями *Державного стандарту початкової освіти та концепція НУШ*:

- *Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87;*
- *Наказ МОН від 21.03. 2018р. №268 «Про затвердження типових освітніх програм для 1-2 кл. загальної середньої освіти»;*
- *Наказ МОН від 27.12.2018р. «Про затвердження типових освітніх програм для 3-4 кл. загальної середньої освіти»;*
- *Типова освітня програма початкової освіти, розроблена під керівництвом Шияна Р.Б., її структура та цикли. Мовно-літературна освітня галузь. Цикл (1-2кл.) Мовно-літературна освітня галузь. Цикл (3-4кл.);*
- *Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти, розроблена під керівництвом Савченко О.Я. Мовно-літературна освітня галузь. Цикл (1-2кл.): Українська мова і літературне читання. Цикл (3-4кл.). Українська мова. Літературне читання;*
- *Модельні навчальні програми (НУШ:порадник для вчителя, 2017 р.);*
- *Порівняльна характеристика змістових ліній Типових освітніх програм;*
- *Інтеграція: тематичний і діяльнісний підходи (НУШ:порадник для вчителя, 2017 р.);*
- *Тематичне планування. Тематичне навчання (НУШ:порадник для вчителя, 2017 р.);*
- *Соціальна інклюзія (НУШ:порадник для вчителя, 2017 р.);*
- *Ранкові зустрічі (НУШ:порадник для вчителя, 2017 р.).*

Компетентнісний підхід (НУШ) щодо вивчення лінгвістичних понять на уроках української мови в початковій школі. Порівняльна характеристика Типових освітніх програм початкової освіти (Р. Б. Шиян і О.Я Савченко) мовно-літературної освітньої галузі: мета, завдання, структура, змістові лінії та використання підручників.

Принципи побудови підручників з навчання грамоти. Навчально-методичний комплект з навчання грамоти (букварі, навчальні посібники, методичні рекомендації).

Принципи побудови Букварів. Авторство та концепція побудови букварів. Аналіз букварів за схемою.

Лінгвістичні, психолого-педагогічні засади методики навчання грамоти. Аудіювання говоріння – види усного мовлення. Сенсорний і перцептивний рівні процесу сприймання усного мовлення. Психолого-педагогічні особливості аудіювання, говоріння. Рівні роботи з розвитку мовлення вимовний, лексичний, граматичний, текстовий. Читання і письмо – види мовленнєвої діяльності, звукова система української мови у взаємозв'язку з графічною. Психофізіологічна характеристика процесів читання і письма. Педагогічні вимоги до організації навчання грамоти: загальнодидактичні та спеціальні (методичні).

Наукові засади методики навчання молодших школярів рідної мови (лінгвістичні, психолого-педагогічні).

Значення і завдання початкового курсу рідної мови. Виховні і розвивальні можливості предмета. Практична спрямованість курсу.

Аналіз програми *Типової освітньої програми початкової освіти, розробленої під керівництвом Шияна Р.Б. та Типової освітньої програми для закладів загальної середньої освіти, розробленої під керівництвом Савченко О.Я.* і підручників «Українська мова та читання» (2 кл.) для початкової школи. Зміст і структура програми. Відповідність між вимогами програми, змістом навчання і матеріалом підручника. Роль підручника, його функції. Структура (компоненти) підручника з мови, вимоги до підручника. Вимоги до текстів у підручнику. Типи підручників і посібників. Види робіт учнів за підручником.

Методи вивчення мови в початкових класах: мовний аналіз як метод; метод конструювання; наочні методи; метод розповіді (повідомлення) вчителя; евристичні (пошукові) методи; гра як метод; комунікативні методи. Програмоване навчання і застосування комп'ютера.

Використання на уроках LEGO-технологій.

Ефективність та доцільність використання аудіовізуальних навчальних засобів на уроках навчання грамоти

Тема 3. Характеристика звукового аналітико-синтетичний методу навчання грамоти

Методи навчання грамоти, їх класифікація: 1) за вихідними мовними одиницями (звукові, буквені, складові, цілих слів); 2) за видами діяльності (аналітичні, синтетичні, аналітико-синтетичні); 3) за співвідносною черговістю читання і письма (читання – письмо, письмо – читання, комбінований спосіб).

Короткий огляд історії методів навчання грамоти (буквоскладальний синтетичний, складовий синтетичний, звуковий аналітичний, звуковий синтетичний, звуковий аналітико-синтетичний, метод цілих слів).

Загальна характеристика звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти. Цінність методу, розробленого К.Д.Ушинським. Удосконалення методу послідовниками К.Д.Ушинського. Особливості сучасного звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти. Прийоми звукового аналізу, синтезу.

Тема 4. Методика навчання грамоти: добуквений період

Компетентнісний підхід на уроках навчання грамоти. Реалізація змістових ліній «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовлення», «Театралізуємо» на уроках навчання грамоти.

Завдання підготовчого періоду, обсяг знань, умінь і навичок. Вивчення готовності дітей до навчання грамоти з метою здійснення індивідуального підходу.

Розвиток усного мовлення – провідний принцип і мета роботи. Методика розвитку усного мовлення (розвиток умінь слухати і розуміти висловлювання (аудіювання), розвиток мовленнєвих умінь (говоріння)). Прийоми роботи, види вправ, методика їх організації.

Формування в першокласників початкових мовних уявлень у підготовчий період. Методика формування мовних уявлень про слово, речення, висловлювання. Прийоми моделювання і конструювання речень. Методика формування в учнів фонетичних уявлень: *звуки мовлення, голосні і приголосні звуки, тверді та м'які приголосні звуки, склад, наголос, наголошений склад.* Застосування прийомів звукового аналізу і синтезу, моделювання і конструювання складової, звукової будови слів.

Ознайомлення зі змістом, побудовою сторінки (сторінкового розвороту) «Букваря» для роботи в підготовчий період

Методика підготовки першокласників до письма. Письмо – вид мовленнєвої діяльності. Процес навчання письма молодших школярів. Мета і завдання навчання письма. Організаційний, психолого-педагогічний та гігієнічний характер успішного письма. Основні вимоги до техніки і засобів письма.

Особливості навчання письма ліворуких дітей. Проблема ліворукості. Як визначити ліворукість. Підготовка ліворукої дитини до оволодіння графічною навичкою письма. Вимоги щодо організації навчальної діяльності ліворуких.

Зміст і побудова навчального посібника «*Зошит для письма і розвитку мовлення*» (К. Пономарьова), *методика роботи з ним* на уроці. Прийоми вироблення орієнтації у розліновці зошита для письма та в клітинку. Система підготовчих графічних вправ: до письма (штрихування та зафарбовування контурів фігур, обведення трафаретів, вправи-розчерки, вправи-малюнки, письмо елементів букв, вправи на вписування елементів букв у малюнок тощо).

Зміст, структура і методика уроків української мови. Особливості структури і методики уроків підготовчого періоду. Вимоги до уроків з читання (за букварем) і письма (за зошитом). Характеристика дидактичних матеріалів, засобів унаочнення для використання на уроках. Використання на уроках LEGO-технологій.

Тема 5. Методика навчання грамоти: буквенний період

Компетентнісний підхід на уроках навчання грамоти. Реалізація змістових ліній «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовлення», «Театралізуємо» на уроках навчання грамоти.

Розвиток умінь слухати і розуміти висловлювання (аудіювання). Методика навчання аудіювання. Напрями роботи з аудіювання: розвиток мовленнєвого слуху; розвиток усвідомлення почутого.

Поняття про мовленнєвий слух (фізичний, фонетичний, інтонаційний). Розвиток фонетичного слуху (фонетичного сприймання) – необхідна умова оволодіння грамотою. Встановлення ступеня розвитку фонетичного слуху. Вправи на розвиток фонетичного слуху.

Розвиток інтонаційного слуху – важлива складова мовленнєвих умінь. Форми інтонаційної роботи. Розвиток слухового сприйняття певних змін голосу, монотонності голосу, сили його звучання, пришвидшення (сповільнення) вимови (темпу мовлення). Тренувальні вправи.

Підготовча робота до проведення аудіювання. Умови для організації процесу аудіювання. Мовний матеріал для аудіювання: звуки, склади, слова, сполучення слів, речення, тексти. Характеристики мовного матеріалу, режим аудіювання, послідовність роботи. Методи і прийоми навчання аудіювання.

Розвиток мовленнєвих умінь (говоріння). Значення і завдання розвитку мовлення першокласників. Рівні роботи з розвитку мовлення. Вимовний рівень. Недоліки вимови першокласників. Причини недоліків. Виявлення і виправлення, усунення недоліків вимови.

Недоліки мовлення учнів. Загальна характеристика недоліків мовлення, методика їх усунення. Матеріал для вправ, методика їх проведення. Напрями роботи на вимовному рівні, розвиток дикції, дихання, голосу, орфоепічного вимовляння, емоційної виразності. Зміст і завдання роботи. Тренувальні вправи.

Лексичний рівень. Збагачення й уточнення словникового запасу учнів. Джерела збагачення словника першокласників. Прийоми пояснення значень слів. Значення словниково-логічних вправ, їх види, методика проведення. Усунення невластивих для українського мовлення слів, виразів. Активізація словника першокласників. Навчальні вправи.

Граматичний рівень. Побудова словосполучень і речень. Прийоми роботи, види вправ. Аналітичні і конструктивні вправи. Методика їх проведення.

Рівень тексту. Навчання школярів будувати зв'язні висловлювання: монологічні і діалогічні. Формування у першокласників умінь будувати зв'язні висловлювання різних типів і стилів. Види текстових вправ. Формування у дітей культури мовлення і спілкування.

Методика формування початкових умінь і навичок читання. Методика ознайомлення з новою буквою та звуками (голосними, приголосними). Прийоми усвідомлення і розрізнення понять звук–буква (чуємо, вимовляємо-бачимо. пишемо, друкуємо); засвоєння понять: *великі букви і малі; спільні і відмінні елементи.* Прийоми роботи над формою букви.

Ознайомлення зі способами позначення м'якості приголосних звуків (і, ь, я, ю, є); ознайомлення з буквами **я, ю, є, ї** на позначення двох звуків. Ознайомлення з буквами та буквосполученнями **щ, дж, дз, г** і їх звуковим значенням.

Види і способи читання. Методика формування умінь читати прямі склади (читання з орієнтацією на букву, що позначає голосний звук). Розвиток складового способу читання та читання цілими словами. Прийоми навчання учнів читати склади, слова. Види і прийоми роботи зі складовими таблицями, словами, поданими в аналітико-синтетичній формі, стовпчиками слів. Читання речень, коротких текстів. Методика спрацювання текстів Букваря.

Вироблення якісних ознак читання. Умови формування навички читання. Навчання учнів читати правильно. Запобігання помилкам у процесі читання, виправлення їх. Формування навички читання в оптимальному темпі (наближеному до природного говоріння), свідомо, виразно. Вправи з читання, їх дидактичне спрямування і методика проведення

Диференційований підхід до навчання першокласників читання.

Ознайомлення зі змістом, побудовою сторінок і сторінкових розворотів букварів. Порівняльна характеристика діючих букварів.

Формування початкового вміння писати. Особливості навчання письма шестирічних першокласників. Завдання уроків письма. Психолого-педагогічні особливості процесу навчання письма шестирічних першокласників. Характеристика сучасного рукописного шрифту.

Зміст і побудова зошитів для письма, методика роботи з ним на уроці.

Методика навчання письма букв, складів, слів. Графічна будова букви, прийоми пояснення елементів друкованих і писаних букв. Прийоми навчання письма букв, їх з'єднань. Типові графічні помилки учнів. Формування навичок безвідривного письма слів.

Види роботи з письма, методика їх проведення.

Індивідуалізація завдань для шестирічних першокласників.

Особливості формування графічної навички письма у ліворуких дітей.

Перевірка, оцінювання мовленнєвих умінь і навичок першокласників (аудіювання, говоріння, читання, письмо). Формувальне оцінювання.

Формування у першокласників знань про мову. Пропедевтична робота з формування у школярів знань про одиниці різних мовних рівнів (текст, речення, слово, звуки мовлення).

Елементи правопису під час навчання грамоти. Формування в учнів елементарних умінь правильно писати, списувати слова, вживати розділові знаки в кінці речення. Перенос частин слів з рядка в рядок з орієнтацією на злиття «приголосний + голосний» («ПГ»).

Уроки читання і письма в період навчання грамоти. Вимоги до уроків читання і письма. Типи уроків читання і письма. Система уроків читання і письма в період навчання грамоти. Зміст, структура і методика уроків читання і письма. Інтегровані уроки навчання грамоти. Використання на уроках читання «Післябукварика», додаткових текстів, вимоги до них.

Схема психолого-педагогічного і дидактичного аналізу уроків навчання грамоти. Особливості уроків навчання грамоти в умовах малокомплектної школи.

Характеристика дидактичних матеріалів, засобів унаочнення для уроків у період навчання грамоти.

Використання на уроках навчання грамоти LEGO-технологій.

Тема 6. Методика навчання грамоти (3)

Компетентнісний підхід на уроках навчання грамоти. Реалізація змістових ліній «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовлення», «Театралізуємо» на уроках навчання грамоти.

Основні завдання періоду навчання грамоти. Особливості уроків читання. Матеріал для читання. Методика використання навчального посібника «Післябукварик». Види і прийоми роботи на уроках читання. Структура і методика уроків читання. Аналіз Букваря.

Особливості уроків письма періоду навчання грамоти. Види і прийоми роботи на уроці письма. Методика роботи з навчальним посібником «Післябукварик». Удосконалення орфографічної уважності дітей у післябуквений період навчання грамоти.

Свято «Прощання з Букварем». Методика підготовки і проведення свята.

Використання на уроках періоду навчання грамоти LEGO-технологій.

Формувальне оцінювання. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів (Наказ МОН України від 20.08.2018р. № 924).

Спостереження та аналіз уроку навчання грамоти в 1 класі.

Змістовий модуль 2.

Методика вивчення мовної теорії (фонетика, граматики, лексика та орфографія). Методика розвитку мовлення.

Тема 1. Методика навчання основ фонетики і графіки.

Методика навчання орфографії

Характеристика змісту навчального матеріалу для **Циклу І (1-2 кл.)** відповідно до мовно-літературної освітньої галузі Державного стандарту початкової освіти (2018р.) з навчальних предметів «Українська мова» і «Літературне читання», що побудований за такими змістовими лініями:

а) Типової освітньої програми (О.Савченко): *«Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища»;*

б) Типової освітньої програми (Р. Шиян): *«Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища», «Театралізуємо».*

Реалізація компетентнісного підходу (НУШ) щодо вивчення фонетики і графіки на уроках української мови в початковій школі. Роль і завдання вивчення елементів фонетики і графіки. Вивчення фонетики у зв'язках з орфоєпією, графікою.

Процес навчання: зміст і послідовність роботи по класах, ознайомлення з особливостями звуків і букв (голосні звуки і позначення їх буквами на письмі; м'які тверді приголосні звуки, позначення м'якості приголосних на письмі буквами і, я, ю, є та знаком м'якшення; дзвінки і глухі приголосні, їх позначення на письмі); ознайомлення зі складом і наголосом (поділ слова на склади, перенос слів, наголошений і ненаголошений склад, напрями роботи над наголосом; засвоєння нормативного наголосу у вживаних словах, формування вмінь і навичок визначати наголос у словах, робота над усвідомленням наголосу).

Робота над усвідомленням учнями взаємозв'язку знань з фонетики, графіки, орфоєпії, орфографії.

Методи і прийоми роботи, види вправ з фонетики. Звуковий і звуко-буквений аналізи, методика їх проведення.

Структура і методика уроку на вивчення фонетичного матеріалу.

Труднощі у засвоєнні елементів фонетики і графіки. Недоліки в знаннях і вміннях молодших школярів, причини виникнення, шляхи усунення. Домашнє завдання: обсяг, зміст та диференціація за рівнем складності.

Реалізація компетентнісного підходу (НУШ) щодо вивчення орфографії на уроках української мови в початковій школі. Значення оволодіння орфографією. З історії навчання правопису – граматичний та антиграматичний напрями.

Принципи української орфографії: морфологічний, фонетичний, історичний (традиційний), семантичний (принцип диференціації значень). Залежність методики від лінгвістичної природи написань.

Формування орфографічних цій і навичок. Уявлення про орфограму. Орфографічні правила (одноваріантні, двоваріантні, правила-рекомендації). Орфографічна дія, орфографічна навичка. Орфографічна пильність. Мотивація орфографічної роботи. Ступені формування умінь з орфографії, Умови формування орфографічної навички. Робота з орфографічним словником.

Методи і прийоми навчання орфографії. Вибір методів. Мовний аналіз і синтез. Імітаційні методи. Метод розв'язання граматико-орфографічних задач.

Методика вивчення окремих тем з орфографії: вимова і правопис слів з ненаголошеними [e], [и] в коренях; вимова і правопис слів із дзвінками і глухими приголосними звуками; правопис префіксів, правопис слів з апострофом.

Орфографічні вправи: систематичність і послідовність вправ, різновиди вправ. Роль списування у формуванні правописних навичок. Види списування. Прийоми навчання грамотного вписування слів, речень, текстів. Види завдань на списування. Значення диктантів у формуванні в учнів навичок правопису. Види навчальних диктантів, методика їх підготовки і проведення. Контрольний диктант методика підготовки учнів і вчителя до диктанту, проведення контрольного диктанту. Норми оцінювання результатів списування, диктанту. Аналіз виконаних робіт, методика опрацювання типових й індивідуальних помилок. Використання орфографічного словника у роботі над помилками.

Вивчення учнівських помилок. Класифікація орфографічних помилок. Причини виникнення помилок, виправлення і запобігання орфографічним помилкам.

Індивідуальний підхід до учнів у навчанні орфографії. Домашнє завдання: обсяг, зміст та диференціація за рівнем складності.

Тема 2. Методика навчання елементів лексики, морфеміки, морфології та синтаксису.

Методика опрацювання елементів синтаксису і пунктуації. Реалізація компетентнісного підходу (НУШ) щодо вивчення лексики на уроках української мови в початковій школі. Роль і завдання вивчення елементів синтаксису в початкових класах, напрями роботи. Формування поняття про речення і його типи за метою висловлювання (питальне, розповідне, спонукальне) та інтонацією (неокличні, окличні).

Реалізація компетентнісного підходу (НУШ) щодо вивчення синтаксису та пунктуації на уроках української мови в початковій школі.

Методика розкриття понять «основа речення», «головні (підмет, присудок) і другорядні члени речення», поетапне засвоєнь цих понять. Формування в учнів умінь з'ясувати смислові і граматичні відношення між словами речення, порядок встановлення зв'язків між членами речення, способи зображення цих зв'язків на графічних моделях. Два підходи до роботи над словосполученням, вправи зі словосполученнями.

Вивчення однорідних членів речення: три варіанти підходу до цього явища (логічний, інтонаційний, структурно-синтаксичний). Практичне ознайомлення учнів зі складним реченням. Поєднання частин складного речення за допомогою сполучників чи сполучних слів (без уживання терміна).

Ознайомлення молодших школярів із пунктуацією. Значення вивчення елементів пунктуації. Етапи навчання пунктуації. Формування в учнів пунктуаційних навичок у поєднанні з виразністю мовлення.

Види вправ із синтаксису і пунктуації (аналітичні, синтетичні; вправи за зразком, конструктивні, творчі).

Робота над засвоєнням лексичного значення слова.

Способи тлумачення лексичного значення слів.

Робота над словами з прямим і переносним значенням, багатозначними словами, найпоширенішими омонімами (омофони, омоформи, омографи – без уживання термінів). Робота над синонімами й антонімами. Робота з фразеологічними одиницями.

Види словниково-стилістичних вправ, методика їх проведення.

Методика ознайомлення учнів з походженням різних груп лексики. Види етимологічних вправ, їх дидактичне спрямування і методика проведення.

Методичні засади формування мовознавчих понять. Обсяг лексичних і граматичних знань молодших школярів. Принцип розташування матеріалу з лексики і граматики за роками навчання. Сутність граматичних і морфемних понять. Труднощі їх засвоєння учнями початкових класів. Процес формування (4 етапи) граматичних і морфемних понять. Методичні умови забезпечення ефективного засвоєння понять. Граматичні і словотворчі вправи.

Методика навчання морфемної будови слова в початкових класах. Реалізація компетентнісного підходу (НУШ) щодо до вивчення морфеміки на уроках української мови в початковій школі.

Значення і завдання роботи з вивчення морфемної будови слова. Труднощі вивчення теми «Будова слова», їх причини. Система вивчення морфемної будови слова. Зміст і методика роботи на кожному з етапів системи. Особливості вивчення основи слова і закінчення, кореня, префікса, суфікса.

Ознайомлення з роллю морфем у вираженні лексичного, граматичного значень слова. Пропедевтичне вивчення елементів словотвору. Робота над будовою слова у процесі вивчення частин мови.

Види вправ, методика їх проведення. Морфемний розбір слів (повний і частковий).

Запобігання типовим учнівським помилкам у морфемному аналізі слів. Домашнє завдання: обсяг, зміст та диференціація за рівнем складності.

Методика вивчення частин мови. Лінгвістичні засади методики вивчення частин мови, послідовність опрацювання частин мови молодшими школярами. Значення і завдання вивчення морфологічного матеріалу в початкових класах. Реалізація компетентнісного підходу (НУШ) щодо вивчення морфології на уроках української мови в початковій школі.

Система опрацювання основних частин мови (іменника, прикметника, дієслова): зміст і послідовність роботи по класах, формування загального поняття про виучувану частину мови, методика вивчення граматичних категорій (роду, числа, відмінка тощо), вимова і написання відмінкових закінчень іменників, прикметників, особових закінчень дієслів. Словотвір іменників, прикметників, дієслів.

Методика вивчення займенника, прислівника, числівника. Методика роботи над прийменниками, сполучниками.

Види вправ. Морфологічний розбір, методика проведення повного і часткового морфологічного розбору (усного і письмового).

Спостереження та аналіз уроку української мови в 2-4 класах.

Тема 3. Методика розвитку мовлення молодших школярів: робота з розвитку мовлення учнів на вимовному рівні та лексичний рівень.

Поняття про мовлення. Періоди мовленнєвого розвитку людини. Фактори розвитку мовлення. Види мовлення. Внутрішнє і зовнішнє мовлення. Діалог і монолог. Усне (аудіювання і говоріння) і писемне (читання і письмо). Реалізація компетентнісного підходу (НУШ) на уроках розвитку мовлення в початковій школі.

Мовлення і мислення, їх взаємозв'язок. Висловлювання. Процес породження зв'язного висловлювання (чотири фази).

Текст як лінгвістичне поняття. Характерні ознаки тексту. Структура (будова) тексту. Засоби міжфразового зв'язку. Типи текстів. Стили мовлення.

Культура мовлення і методика її формування, критерії культури мовлення і спілкування. Поняття про мовленнєвий етикет.

Структура і зміст програми з розвитку мовлення учнів. Аналіз програми з розвитку мовлення учнів початкових класів. Аналіз основних підручників «Українська мова» щодо вимог програми з мовленнєвого розвитку учнів та його реалізації в навчальному процесі.

Методи розвитку мовлення учнів. З історії методів розвитку мовлення учнів у початковій школі. Імітаційні методи. Комунікативні методи, їх вимоги. Метод конструювання. Прийоми, типи завдань.

Розвиток дихання. Значення дихання для процесу мовлення (читання), необхідність його розвитку. Дихання фізіологічне і мовленнєве. Завдання розвитку мовленнєвого дихання. Вправи на вироблення умінь керувати роботою дихального апарату. Вправи на кероване дихання в процесі мовлення.

Розвиток дикції. Причини неточної роботи артикуляційного апарату. Напрями роботи з розвитку дикції: 1) проведення артикуляційної гімнастики; 2) організація вправ для відпрацювання артикуляції голосних і приголосних звуків.

Розвиток орфоепічних умінь. Причини порушення норм літературної вимови. Завдання вчителя початкових класів з розвитку в учнів орфоепічних норм. Спеціальні вправи на вимову.

Розвиток голосу. Необхідність застосування вправ на розвиток голосу. Дотримання правил гігієни голосу. Вправи на розвиток голосу: зміну голосу (підвищення, пониження), сили звучання, на розуміння і відтворення монотонності, на пришвидшення і сповільнення вимови, на розширення діапазону (об'єму голосу). Формування в учнів поняття про голос його характеристику, основних голосевих умінь. Формування в учнів культури користування голосом у різних ситуаціях.

Розвиток виразності мовлення. Формування в учнів початкових класів уявлень про основні засоби логічної та емоційної виразності. Формування умінь користуватися такими мовними засобами, як: пауза, логічний наголос, мелодика, темп, а також позамовними засобами (поза, жест, міміка). Умови забезпечення ефективності роботи над виразністю. Методи і прийоми роботи.

Лексикологія як лінгводидактична основа методики словникової роботи. Значення і завдання роботи над збагаченням, уточненням й активізацією словникового запасу, усунення нелітературних слів лексичних елементів інших мов, сусідніх з українською. Джерела поповнення словника молодших школярів. Основні напрями роботи з уточнення, збагачення словника учнів.

Словниково-логічні, лексико-граматичні вправи. Види вправ, методика організації та їх проведення.

Активізація словника. Методика організації та проведення вправ, спрямованих на активізацію словника учнів. Форми активізації словника: утворення словосполучень, утворення речень; переказ прочитаного з використанням важливої лексики, найуживаніших доступних молодшим школярам фразеологічних одиниць, побудова зв'язних висловлювань різних типів з використанням опорних слів.

Виправлення і запобігання лексичним помилкам у мовленні школярів.

Тема 4. Методика роботи над словосполученням і реченням.

Рівень тексту в розвитку мовлення молодших школярів

Словосполучення і розвиток мовлення. Розвиток чуття мови, удосконалення культури мовлення на основі усвідомлення сполучуваності слів у мовленні. Розвиток умінь виділяти словосполучення в реченні; постановка запитань від головного слова до залежного. Поєднання граматико-орфографічної роботи з розвитком мовлення учнів у процесі роботи над словосполученням. Комунікативна компетентність і навчальна діяльність учнів під час вивчення словосполучення і речення.

Види мовленнєвих вправ зі словосполученнями (на розвиток умінь виділяти, будувати, використовувати словосполучення), методика їх проведення. Виправлення і запобігання помилкам у побудові словосполучень.

Речення як мовленнєва одиниця. Завдання роботи над реченням. Удосконалення мовлення учнів на основі граматичних знань про речення. Розвиток умінь правильно будувати різноманітні речення залежно від ситуації спілкування, мети висловлювання. Практичне ознайомлення учнів з уживанням різних форм звертання, лексики, за допомогою якої виражають прохання, вдячність, вибачення, застереження тощо. Робота над реченням як окремим етапом підготовки до побудови діалогу. Вправи на побудову діалогів.

Тренування учнів у побудові речень з однорідними членами, у побудові і вживанні в мовленні складних речень зі сполучниками.

Формування в учнів умінь ставити запитання за змістом опрацьованого тексту.

Робота над реченням у процесі побудови зв'язного висловлювання та в ході його удосконалення і доопрацювання.

Види вправ з реченнями. Класифікація вправ: 1) залежно від переваги аналізу чи синтезу (аналітичні, синтетичні); 2) залежно від ступеня самостійності і пізнавальної активності учнів (вправи за зразком, конструктивні, творчі). Методика їх проведення.

Типові помилки у побудові речень. Шляхи виправлення і запобігання помилкам у побудові речень.

Методика формування в учнів початкових класів уявлень про текст. Практичне ознайомлення молодших школярів з поняттям текст, його характерними ознаками. Прийоми розвитку в учнів умінь визначати тему, мету тексту, добирати заголовок, виділяти абзаци в тексті складати план, знаходити структурні частини тексту, розрізняти, виявляти засоби зв'язності.

Ознайомлення молодших школярів із типами текстів (розповідь, опис, міркування)

Стилістична диференціація в розвитку зв'язного мовлення.

Завдання і зміст роботи з розвитку монологічного мовлення. Формування в учнів уявлень про монологічне мовлення.

Види шкільних текстових вправ: переказ, виступ, розповідь, відгук, твір тощо. Класифікація вправ.

Характерні ознаки системи розвитку мовлення.

Конкретні вміння учнів у побудові зв'язних висловлювань: уміння, пов'язані з темою; уміння підпорядковувати висловлювання певній ідеї, вміння збирати, систематизувати матеріал; розташовувати матеріал, дотримуючись складеного плану; уміння використовувати мовні засоби, уміння будувати (творити) текст, удосконалювати його.

Перекази. Значення і завдання переказів, вимоги до усних і письмових переказів. Класифікація переказів (за дидактичною метою, за типом мовлення, за сприйняттям вихідного тексту, за докладністю передачі змісту, за способом виконання, за ступенем знайомства з вихідним текстом, за місцем виконання). Прийоми підготовки до усного і письмового переказу. Робота над планом тексту для переказування. Методика проведення детального, вибіркового, стислого переказів. Специфіка творчих переказів Шляхи підвищення самостійності і творчої активності учнів у роботі над переказами текстів різних типів.

Твори. Місце творів у системі розвитку мовлення. Програмові вимоги до усних і письмових зв'язних висловлювань. Види усних і письмових творів (класифікація за джерелом добору матеріалу, за стилем мовлення, за ступенем участі учнів у складанні тексту, за метою висловлювання, за типом висловлювання за обсягом, за місцем виконання, за способом виконання).Складання sms-повідомлень.

Основні етапи роботи над учнівським твором. Робота над планом твору. Добір заголовка. Аналіз і вдосконалення учнівських творів. Специфіка підготовки і проведення окремих видів творів (за уявою; на основі досвіду і спостережень учнів; на основі опосередкованого досвіду, на основі використання матеріалу різних джерел).

Мовленнєві помилки учнів. Типи помилок, причини мовленнєвих помилок. Методика роботи над морфологічними, синтаксичними, стилістичними помилками.

Немовні помилки (логічні, композиційні).

Прийоми запобігання помилкам у творах учнів. Методика роботи над виправленням помилок.

Критерії і норми оцінювання учнівських переказів і творів.

Спостереження та аналіз уроку розвитку мовлення в 2-4 класах.

МОДУЛЬ 2. КАЛІГРАФІЯ.

Змістовий модуль 3. Загальні питання каліграфії в початкових класах.

Тема 1. Історія зародження каліграфії. Письмо. Алфавіт. Абетка.

Зародження каліграфії. Каліграфія – мистецтво Сходу. Розвиток каліграфії у Європі. Письмо. Типи письма: піктографічне, ідеографічне, складове та літерно-звукове. Старослов'янський алфавіт. Сучасний алфавіт. Абетка. Кирилиця. Глаголиця. Навчання письма в історичному аспекті. Історія виникнення та розвитку письма. Розвиток писемності на українських землях. Еволюція знарядь письма. Каліграфія як мистецтво. Каліграфія і НУШ.

Тема 2. Теоретичні основи методики навчання каліграфічного письма.

Характеристика процесу письма.

Організаційно-методичні вимоги до курсу. Характеристика змістової лінії «Взаємодіємо письмово». Методика викладання каліграфії як педагогічна наука. Ознайомлення з організаційно-методичними вимогами до курсу. Зміст поняття «каліграфія», каліграфія як навчальна дисципліна. Методика викладання каліграфії як наука. Письмоособливий вид мовної діяльності (сутність, психофізіологічна структура, операції процесу письма, особливості формування графічних навичок у шестилітніх першокласників).

Тема 3. Дидактичні основи процесу навчання каліграфічного письма

Комунікативна спрямованість процесу письма. Удосконалення навички письма. Мета і завдання навчання каліграфічного письма в початковій школі. Принципи навчання письма. Структурні компоненти процесу навчання письма. Методи та прийоми навчання письма: лінійний, тактовий (ритмічний), аналітико-синтетичний, генетичний, копіювальний. Практичне застосування методів письма на уроці. Прийоми формування каліграфічних навичок письма.

Тема 4. Умови та засоби навчання каліграфічного письма

Умови та засоби навчання каліграфічного письма (організаційні; гігієнічні; методичні). Засоби навчання письма.

Письмове приладдя для уроків письма (вимоги до вибору ручки, зошитів, якості крейди; класна дошка, правила її розкреслювання). Письмо олівцем. Наочність з каліграфії на уроках письма (види, можливості використання, методика виготовлення). Робота вчителя і учнів біля класної дошки. Техніка письма (умови підготовки дошки до письма, методичні правила письма на дошці). Поза під час письма праворуких та ліворуких дітей. Специфіка навчання лівші.

Тема 5. Формування навичок письма в період навчання грамоти

Особливості періоду письма: тривалість, зміст, основні уміння учнів, що формуються в його процесі. Види підготовчих вправ з письма, методика їх проведення. Письмо елементів букв, методика їх вивчення на уроках письма. Структура та особливості уроку письма. Особливості формування каліграфічних навичок у першокласників. Графо-моторна

підготовка учнів. Формування навичок каліграфічного письма на уроках письма, української мови та математики в початковій школі.

Основні групи великих і малих букв. Методика їх вивчення на уроках письма. Письмо основних з'єднань букв. Послідовність їх вивчення на уроках письма. Особливості уроків письма, їх зв'язок з уроками читання. Структура уроку письма. Структура етапу вивчення написання нової літери.

Мета, завдання, зміст періоду письма. Основні види вправ на уроках письма. Методика їх проведення. Зв'язок уроків письма з уроками читання, розвиток мовлення учнів. Структура уроку письма. Аналіз та спостереження уроку письма.

Тема 6. Порядок ведення, перевірки зошитів та оцінювання сформованості графічних, технічних навичок письма

Самоконтроль за виконанням графічних, технічних, гігієнічних правил письма. Вимоги до обкладинки зошита, підписування зошитів. Основні види помилок учнів на письмі. Графічні помилки. Виправлення індивідуальних хиб почерку учнів. Перевірка зошитів та оцінювання робіт з письма. Культура оформлення письмових робіт. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів (Наказ МОН України від 20.08.2018р. № 924).

Тема 7. Методика вивчення письма арабських цифр

Підготовчі вправи до письма цифр, методика їх проведення. Формування навичок каліграфічного письма арабських цифр. Письмо математичних знаків (<, >, =, (), +, -, :, ,). Вдосконалення навичок каліграфічного письма в учнів 2-4 класів початкової школи. Зміст та форми удосконалення навичок каліграфічного письма в 2-4 класах. Підготовка учнів до скоропису на уроках мови в 2 класі. Формування навичок каліграфічного письма в 3,4 класах. Каліграфічна хвилинка, методика її проведення на уроках мови у початковій школі

МОДУЛЬ № 3. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

ВІДПОВІДНО ДО КОНЦЕПЦІЇ НУШ

Змістовий модуль 4. Методика класного та позакласного літературного читання

Тема 1. Методика класного читання.

Теоретико-методичні основи читання

Характеристика змісту навчального матеріалу для Циклу І (1-2 кл.) відповідно до мовно-літературної освітньої галузі Державного стандарту початкової освіти (2018р.) з навчального предмета «Літературне читання».

Реалізація компетентнісного підходу (НУШ) на уроках літературного читання в початковій школі. Характеристика мовно-літературної освітньої галузі «Літературне читання». Методика оволодіння прийомами роботи з дитячою книжкою. Реалізація змістових ліній на уроці читання (ТОП за редакцією Р.Б. Шияна):

1-2 класи:

ЗМ №1 – «Взаємодіємо усно»: Діалогічне та монологічне мовлення. Робота з інформацією. Мовленнєвий етикет.

ЗМ №2 – «Читаємо»: Книжка як джерело задоволення і знань. Науково-популярні тексти. Художні тексти. Тексти зі щоденного життя. Аналіз художнього тексту. Стратегії вдумливого читання. Мова художнього твору. Інтерпретація художнього твору. Емоційний вплив творів на читача.

ЗМ №3 – «Взаємодіємо письмово» : Комунікативна спрямованість процесу письма. Графіка, орфографія та пунктуація. Жанри писемного мовлення. Спілкування за допомогою цифрових пристроїв.

ЗМ №4 – «Досліджуємо медіа»: Уявлення про медіа, медіаграмотність. Візуальні медіа. Аудіовізуальні медіа. Інтернет. Реклама. Зміст і форма медіатекстів.

ЗМ №5 – «Досліджуємо мовлення»: Слово та речення. Звуки мовлення. Закономірності позначення звуків буквами. Будова слова. Лексичне значення слова.

ЗМ № 6 – «Театралізуємо»: Театр і гра. Різновиди традиційного і нетрадиційного театру. Тематична групування слів «театр».

3-4 класи:

ЗМ №1 – «Взаємодіємо усно»: Діалогічне та монологічне мовлення. Робота з інформацією. Мовленнєвий етикет.

ЗМ №2 – «Читаємо»: Книжка як джерело знань і задоволення. Науково-популярні тексти. Тексти зі щоденного життя. Художні тексти. Аналіз художнього тексту. Поняття про критичне читання. Мова художнього твору. Інтерпретація художнього твору. Емоційний вплив творів на читача.

ЗМ №3 – «Взаємодіємо письмово»: Комунікативна спрямованість процесу письма. Графіка, орфографія та пунктуація. Жанри писемного мовлення.

ЗМ №4 – «Досліджуємо медіа»: Уявлення про медіа, медіаграмотність. Візуальні медіа. Аудіовізуальні медіа. Інтернет.

ЗМ №5 – «Досліджуємо мовлення»: Звуковий аналіз слова. Закономірності позначення звуків буквами. Будова слова. Лексичне значення слова. Граматичне значення слова. Речення та словосполучення.

ЗМ № 6 – «Театралізуємо»: Театр і література. Театр і гра. Тематична група слів «театр».

Реалізація компетентнісного підходу (НУШ) на уроках літературного читання в початковій школі. Характеристика мовно-літературної освітньої галузі «Літературне читання». Реалізація змістових ліній на уроці читання (ТОП за редакцією О.Я. Савченко):

1 клас

ЗМ №1 – «Взаємодіємо усно»: Сприймання усної інформації. Аналіз та інтерпретація (розкриття змісту) почутого. Оцінювання усної інформації. Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення, етикетними нормами культури спілкування. Створення усних монологічних висловлень.

ЗМ №2 – «Читаємо»: Формування і розвиток навички читання. Сприймання і практичне розрізнення художніх текстів. Аналіз та інтерпретація змісту тексту. Формування рефлексивного досвіду за змістом прочитаного. Ознайомлення з різними джерелами та

видами інформації. Робота з дитячою книжкою. Орієнтовний зміст літературного матеріалу: дитяча література в авторській, жанрово-тематичній різноманітності; теми дитячого читання.

ЗМ №3 – «Взаємодіємо письмово»: Формування і розвиток навички письма. Створення власних письмових висловлень. Перевірка письмових робіт.

ЗМ №4 – «Досліджуємо медіа»: Робота з медіапродукцією.

ЗМ №5 – «Досліджуємо мовні явища»: Дослідження мовних звуків, правильна їх вимова. Позначення звуків буквами. Вправлення у поділі слів на склади. Дослідження ролі наголосу в словах. Спрстереження за лексичним значенням слів. Ознайомлення зі словами – назвами предметів, ознак, дій, чисел, службовими словами. Дослідження і конструювання речень. Дослідження тексту.

2 клас

ЗМ №1 – «Взаємодіємо усно»: Сприймання усної інформації. Аналіз та інтерпретація (розкриття змісту) почутого. Оцінювання усної інформації. Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення, етикетними нормами культури спілкування. Створення усних монологічних висловлень.

ЗМ №2 – «Читаємо»: Формування і розвиток навички читання. Сприймання і практичне розрізнення художніх текстів. Аналіз та інтерпретація змісту тексту. Формування рефлексивного досвіду за змістом прочитаного. Ознайомлення з різними джерелами та видами інформації. Робота з дитячою книжкою. Орієнтовний зміст літературного матеріалу: дитяча література в авторській, жанрово-тематичній різноманітності; теми дитячого читання.

ЗМ №3 – «Взаємодіємо письмово»: Формування і розвиток навички письма. Створення власних письмових висловлень. Перевірка письмових робіт.

ЗМ №4 – «Досліджуємо медіа»: Робота з медіапродукцією.

ЗМ №5 – «Досліджуємо мовні явища»: Дослідження звуко-буквеного складу слів, правильна їх вимова і написання. Користування правилами переносу слів. Користування алфавітом. Дослідження лексичного значення слова. Використання лесичного багатства української мови у власному мовленні. Дослідження ролі іменників у мовленні і використання їх у власних висловленнях. Дослідження виражальних можливостей прикметників, використання їх з метою увиразнення мовлення. Спостереження за роллю дієслів у мовленні і застосування їх у власних висловленнях. Дослідження числівників і використання їх у мовленні. Спостереження за словами, які служать для назви предметів, ознак, дійц, чисел. Дослідження значення в мовленні слів і використання їх для зв'язку слів у реченні. Дослідження і конструювання речень. Дослідження і складання текстів. Удосконалення текстів.

3 клас

Мовно-літературна освітня галузь «Українська мова»

ЗМ №1 – «Взаємодіємо усно»;

ЗМ №2 – «Взаємодіємо письмово»;

ЗМ №3 – «Досліджуємо медіа»;

ЗМ №4 – «Досліджуємо мовні явища».

4 клас

Мовно-літературна освітня галузь «Українська мова»

ЗМ №1 – «Взаємодіємо усно»;

- ЗМ №2 – *«Взаємодіємо письмово»;*
ЗМ №3 – *«Досліджуємо медіа»;*
ЗМ №4 – *«Досліджуємо мовні явища».*

3 клас

Мовно-літературна освітня галузь «Літературне читання»

- ЗМ №1 – *«Пізнаємо простір дитячого читання»;*
ЗМ №2 – *«Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного»;*
ЗМ №3 – *«Взаємодіємо усно за змістом прослуханого»;*
ЗМ №4 – *«Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів»;*
ЗМ № 5 – *«Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою»;*
ЗМ № 6 – *«Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією»;*
ЗМ № 7 – *«Перетворюємо та інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти».*

4 клас

Мовно-літературна освітня галузь «Літературне читання»

- ЗМ №1 – *«Пізнаємо простір дитячого читання»;*
ЗМ №2 – *«Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного»;*
ЗМ №3 – *«Взаємодіємо усно за змістом прослуханого»;*
ЗМ №4 – *«Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів»;*
ЗМ № 5 – *«Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою»;*
ЗМ № 6 – *«Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією»;*
ЗМ № 7 – *«Перетворюємо та інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти».*

Ознайомлення із медіаграмотністю в початковій школі. Візуальні та аудіальні медіа. (Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя / Волошенюк та ін.; за ред.. Волошенюк О.В., Іванова В.Ф. Київ: ЦВП, АУП, 2018р.). Використання медіапростору на уроках української мови та читання. Робота з медіа-текстами у процесі навчання української мови.

Виховне, освітнє і розвивальне значення літературного читання в початкових класах.

Короткий історико-критичний огляд методики літературного читання в початкових класах (пояснювальне читання, виховне, літературно-художнє, творче). Розвиток методики класного і позакласного читання у другій половині ХХ ст. Внесок українських методистів і педагогів ХХ ст. у розвиток методики читання. В.О.Сухомлинський про роль читання у розвитку особистості молодшого школяра.

Сучасна система навчання читати і початкова літературна освіта. Напрями процесу навчання читати: навчання власне читати; забезпечення літературної освіти і розвитку молодших школярів.

Характеристика змістових ліній Державного стандарту початкової загальної освіти з літературного читання (2011р.) для 3-4 класів. Змістові лінії: коло читання, формування й розвиток навички читання, літературознавча пропедевтика, досвід читацької діяльності, робота з дитячою книжкою, робота з інформацією, розвиток літературно-творчої діяльності учнів на основі прочитаного. Тематично-жанровий, естетичний, літературознавчий та

комунікативно-мовленнєвий принципи визначення змісту читання. Структура і зміст програми з літературного читання для 3 – 4 класів.

Роль підручника з читання, його функції. Аналіз структури підручника (навчальний текст; позатекстові компоненти: апарат організації засвоєння, ілюстративний матеріал, апарат орієнтування). Психологічні аспекти побудови підручника для початкової школи. Аналіз чинних і паралельних (альтернативних) підручників.

Дидактичні матеріали до підручників з читання, посібники з методики читання і використання їх у навчально-виховному процесі на уроках читання.

Літературне читання як вид комунікативно-пізнавальної діяльності. Зовнішні і внутрішні сторони читання. Різновиди навчального читання (читання вголос і мовчки), їх значення. Особливості читання вголос і мовчки. Форми учнівського читання, індивідуальне, хорове, у парах, ланцюжком, комбіноване; партитурне, читання в особах; вибіркоче та інші.

Способи літературного читання. Класифікація способів читання учнів 1-4 класів (побуквений, складовий (відривний, плавний), слово-складовий, цілими словами і групами слів).

Якості повноцінного літературного читання (правильність, свідомість, виразність, швидкість), їх взаємозумовленість.

Тема 2. Формування і розвиток навички літературного читання

Технічна і смислова сторони читання. Способи формування технічної сторони, яка передбачає оволодіння учнями способом читання правильністю, виразністю і темпом.

Основні етапи розвитку навичок голосного і мовчазного читання молодших школярів. Умови успішного формування **способів читання.**

Правильність читання. Вимоги до правильного читання. Типові учнівські помилки під час читання, їх причини. *Прийоми вироблення правильності читання:* використання спеціальних тренувальних вправ, які вдосконалюють зорове сприймання (попереднє читання слів із графічними позначками, читання слів, у яких мінімальні одиниці читання надруковані різними шрифтами, читання ланцюжків слів, близьких за графічним виглядом або ланцюжків споріднених слів тощо); розвиток артикуляційного апарату (розучування скоромовок, чистомовок, використання літературних ігор, хорове читання, заучування лічилок, закличок, прислів'їв і приказок, вірші, тощо); регуляція дихання (на одному видиху вимовити чотиривірш, лічити на одному диханні якнайдовше: 1. 2. 3. 4... тощо).

Прийоми запобігання помилковому читанню: різні форми підготовчої роботи (бесіда, розповідь учителя і пояснення незрозумілих слів, розгляд картин, добір рим до відповідних слів із контрольними звуками, попереднє прочитування слів складної будови, попереднє мовчазне читання тексту як підготовка до голосного читання); створення на уроці атмосфери для уважного читання тексту, систематичний контроль учителя за читанням учнів з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей.

Прийоми виправлення помилок учнів під час читання: постановка запитання, відповідь на яке вимагає перечитування, складання із розрізної азбуки неправильно прочитаного слова, друкування помилково прочитаного слова учнем на дошці, перечитування уривка мовчки з різними завданнями, читання з дошки ланцюжка слів, серед яких є помилково прочитане, тощо.

Швидкість читання. Вплив фізіологічних і психологічних факторів на становлення і розвиток темпу читання в молодших школярів. Умови розвитку оптимального темпу читання в 1-4 класах.

Розвиток зорового сприймання під час читання: розширення поля читання, миттєве розпізнавання слова під час читання, переглядання тексту, зняття вокалізації. Використання спеціальних вправ для вироблення швидкості читання (групове читання уривків тексту, коли темп задає учитель, читання уривків за певний час, заздалегідь відомий учням, «змагання» на швидкість читання уривків тексту в різних темпах, читання «на час» тощо):

використання прийомів швидкочитання («читання з перешкодами», читання «через решітку», «швидко знайди слово» тощо). Критерії вимірювання швидкості читання (вголос, мовчки). Дискусійні питання щодо «динамічного читання» в початкових класах.

Поняття про **виразне читання** (у зіставленні з терміном «художнє читання»). Напрями роботи над виразністю: технічний (робота над голосом, дикцією, диханням, орфоепічною вимовою); інтонаційний (робота над компонентами інтонації: мелодикою, інтенсивністю, темпом, паузою тембром); смисловий (система роботи по осмисленню ідеї твору); тренувальний (вправлення дітей у виразному прочитанні твору після аналізу).

Умови роботи над виразністю читання: демонстрування зразка виразного читання твору, детальний аналіз художнього твору до виразного читання, робота над мовою твору, опора на відтворювальну уяву учнів, обговорення в класі варіантів прочитання аналізованого твору, створення ситуацій, коли в учнів з'являється бажання прочитати твір, щоб передати своє ставлення до зображуваного, викликати певні почуття у слухача, вплинути на його уяву, почуття, розум.

Етапи підготовки до виразного читання: 1) осмислення ідейно-тематичної основи твору, його образів у єдності з художніми засобами; 2) складання партитури читання тексту, 3) вправлення у читанні.

Свідоме читання. Рівні усвідомленого читання. Види і прийоми роботи, спрямовані на підготовку до сприйняття тексту, усвідомлення форми і змісту твору, формування власного ставлення до прочитаного.

Удосконалення розуміння прочитаного (розуміння слова, речення, цілого тексту), вияв ступеня сформованості навички розуміння прочитаного. Завдання, типи вправ для роботи над словом, реченням, текстом.

Система роботи над розумінням тексту у початковій школі. Лінійна схема опрацювання тексту. Типи тлумачення слів.

Тема 3. Методика роботи над художнім твором у початкових класах

Наукові засади аналізу художнього твору (літературознавчі, психологічні, методичні положення).

Основні етапи процесу роботи над художнім твором (перший етап – підготовча робота, первинний синтез; другий етап – аналіз; третій етап – вторинний синтез); їх завдання, зміст роботи.

Методична реалізація змістових ліній. Характеристика змісту навчального матеріалу для **Циклу І (1-2 кл.)** відповідно до мовно-літературної освітньої галузі Державного стандарту початкової освіти (2018р.) з навчального предмета «Літературне читання», що побудований за такими змістовими лініями:

а) Типової освітньої програми (О.Савченко): **«Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища»;**

б) Типової освітньої програми (Р. Шиян): **«Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища», «Театралізуємо».**

Особливості роботи над творами різних родів і жанрів. Дослідження та взаємодія з тестами різних видів. Дослідження побудови і змісту художнього твору. *Смисловий і структурний аналіз тексту.* Поетапне розуміння тексту молодшими школярами: 1-ий етап – орієнтування у фактичному змісті тексту і виявлення емоційного сприйняття прочитаного, 2-ий етап – читання-аналіз; 3-ій етап – поглиблений смисловий аналіз тексту, метою якого є досягнення розуміння істотних зв'язків, відношень, головних ознак тощо (об'єктом такого аналізу можуть бути розвиток дії, сюжету, мотиви поведінки героїв, істотні риси їхнього

характеру, мова, композиція твору тощо); 4-ий етап – діалогічна взаємодія читача з текстом, узагальнення прочитаного.

Мовленнєвий розвиток учнів на уроках читання. Система мовленнєвого розвитку молодших школярів: 1) наявність у підручниках орієнтирів, які передбачають виконання учнями завдань на розвиток мовлення; 2) забезпечення мотиваційно-емоційної складової формування у дітей бажання та інтересу до вивчення рідної мови, її збагачення і правильного використання; 3) робота над наголошуванням і вимовою слів; 4) збагачення словника учнів; 5) опрацювання образних засобів художніх творів; 6) пріоритетність розвитку зв'язного мовлення.

Літературний розвиток учнів. Засвоєння літературознавчих понять. Система літературного розвитку учнів: 1) досягнення жанрової різноманітності кола читання у кожному підручнику з виділенням пріоритетів певних жанрів; 2) достатня частотність у підручниках творів одного автора, що сприяє виявленню взаємозв'язку між автором: і темою його творчості; 3) лінійно-концетричний принцип ознайомлення з відомостями про життя і творчість поетів і прозаїків протягом початкового навчання; 4) засвоєння учнями на практичному рівні істотних ознак, які характеризують жанри; 5) ознайомлення з літературними термінами на рівні розпізнавання значення і називання істотних ознак.

Розвиток творчої діяльності учнів на основі прочитаного. Формування у молодших школярів літературних творчих здібностей: 1) визначення у програмах для кожного класу конкретних цілей щодо формування в учнів різних елементів творчого розвитку; 2) відбір текстів, які сприяють цілеспрямованому формуванню творчих здібностей; 3) введення у зміст уроків творчих завдань, які стимулюють розвиток різних елементів літературно-творчих здібностей; 4) прогнозування можливого розвитку подій, змісту твору на основі заголовка, ілюстрації, читання першого і заключного абзаців тексту; 5) інтегрування різних видів мистецтва для створення нових образів, думок на основі прочитаного; 6) мотивація до творчості через таку атмосферу спілкування на уроках, яка заохочує учнів придумувати щось своє, фантазувати, широке застосування ігрових прийомів.

Методи, прийоми роботи, види завдань і вправ.

Методика заучування творів напам'ять. Значення і завдання вивчення творів напам'ять. Підготовка тексту для заучування. Індивідуальна робота з учнями в процесі вивчення твору напам'ять. Перевірка, оцінка знань, умінь і навичок з літературного читання.

Тема 4. Особливості роботи над творами різних родів і жанрів

Роди літературних жанрів (епос, лірика, драма). *Особливості роботи* над творами різних жанрово-родових форм. Методика роботи над ліричними творами: пейзажна лірика, сюжетна лірика, вірші-роздуми. Методика роботи над *драматичними творами* в початкових класах: дитячі п'єси, драматичні казки. Методика роботи над епічними творами: оповідання, епічні вірші, казки, байки, легенди, міфи, повісті, повісті-казки. Робота над творами малих фольклорних жанрів: чистомовки, скоромовки, лічилки, мирилки, загадки, прислів'я, жарти, веселки, потішки тощо. Специфіка опрацювання науково-популярних творів.

Етапи роботи над творами різних жанрів на уроках читання: 1) мотиваційна і змістова підготовка до сприймання нового твору; 2) первинне ознайомлення учнів з текстом твору і первинний аналіз; 3) аналітичне читання (смісловий, структурний, художній аналіз тексту), що має практичну спрямованість і здійснюється на основі багаторазового перечитування тексту; 4) висновок-узагальнення з прочитаного; 5) удосконалення якостей читацької навички; 6) виконання творчих завдань.

Мета уроків літературного читання (навчальні, виховні, розвивальні). Зміст, структура, методичні засоби уроків літературного читання. Мотиваційне забезпечення уроків літературного читання. Конспект уроку літературного читання.

Типологія уроків класного читання. Багатоваріантність побудови уроків читання: уроки вивчення творів одного жанру; уроки-сходинки до монографічного вивчення творчості письменника; уроки-інсценізації (або уроки з елементами інсценізації); уроки з ігровим сюжетом; уроки-мандрівки, уроки-подорожі; уроки-роздуми; уроки-діалоги; уроки розвитку літературних творчих здібностей учнів інтегровані уроки та уроки з блочною інтеграцією змісту різних предметів; узагальнювальні уроки.

Робота з ілюстраціями та аудіовізуальними засобами.

Підготовка вчителя до уроку літературного читання.

Оцінювання навчальних досягнень учнів з читання. Методика роботи під час бібліотечних уроків. Контрольні роботи з літературного читання за оновленою програмою (4 клас). Підсумкові уроки за тематичними розділами (2,3 класи). Спостереження та аналіз уроку літературного читання в 2-4 класах.

Тема 5. Методика позакласного літературного читання

Позакласне читання – складова курсу мовно-літературної галузі «Літературне читання». Мета і завдання позакласного читання. Роль і значення позакласного читання в підготовці школярів-читачів. Зв'язок позакласного читання з класним. Розвиток навички читання та прийомів розуміння прочитаного. Методика роботи над художнім твором у початкових класах.

Аналіз структурних компонентів Типових освітніх програми (О. Савченко, Р. Шиян). Робота з дитячою книжкою. Позакласне читання. Характеристика навчального матеріалу для занять з дитячою книжкою і уроків позакласного читання: властивості книги; типи і різновиди дитячих книг; основні вимоги до відбору дитячих книг. Тематика дитячого читання відповідно до змістової лінії «Пізнаємо простір дитячого читання» 3-4 кл.

Поняття про самостійне і несамостійне дитяче читання. Молодший школяр як читач (його вікові особливості, інтереси, можливості). Читацька самостійність як якість особистості. Тип правильної читацької діяльності. Основний метод формування учнів-читачів. Роль дорослого у формуванні дитини-читача. Формування читацької самостійності молодших школярів.

Етапи навчання учнів-читачів: підготовчий (1 клас), початковий (2 клас), основний (3, 4 класи). Особливості кожного етапу (завдання, методика роботи та організація навчальної діяльності учнів, вимоги до навчального матеріалу, види бібліотечно-бібліографічної допомоги, організація читацького куточка тощо).

Типи основних структур занять і уроків, методика їх проведення. Підготовка вчителя до уроків позакласного читання.

Індивідуальний підхід до формування читацької самостійності школярів. Оцінювання читацьких умінь учнів. Спостереження та аналіз уроку позакласного читання в 2-4 класах.

Змістовий модуль 5. Сучасні технології викладання української мови в початковій школі

Тема 1. Сучасний урок української мови та літературного читання в початковій школі

Компетентнісний підхід (НУШ) щодо вивчення та опанування початковими лінгвістичними знаннями, нормами літературної вимови та правилами українського правопису на уроках української мови в початковій школі.

Основні засади сучасного уроку української мови. Методичні вимоги до сучасного уроку на початку XXI століття в початковій школі. Типологія сучасних уроків в початковій школі.

Сучасні вимоги до уроку мови. Типи і структура уроків української мови. Планування уроків, підготовка до них і методика проведення.

Мовний режим у школі. Вимоги до усного і писемного мовлення учнів; до порядку ведення учнівських зошитів і оформлення письмових робіт з мови; вимоги до перевірки письмових робіт.

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови Об'єкти оцінювання: знання про мову і мовлення, мовні уміння і навички; мовленнєві вміння і навички; орфографічні і пунктуаційні навички; графічні навички письма, техніка письма, оформлення письмових робіт.

Тема 2-4. Теорія і практика застосування інноваційних освітніх технологій на уроках української мови та літературного читання в початковій школі

Інформаційно-комунікативні технології в початковій школі. Лінгвістичний аналіз художнього тексту в початковій школі на уроках літературного читання (упоряд. О. Петрик).

Особливості підготовки та проведення мультимедійного уроку в початковій школі. Урок української мови (3 клас). Створення конспектів за сучасними технологіями з української мови та літературного читання.

Технологія проектного навчання: основні теоретичні положення; особливості методики; проект дня.

Інтерактивні технології навчання: основні теоретичні положення; особливості методики; фрагменти інтерактивних уроків.

Гуманно-особистісна технологія Ш.О. Амонашвілі: основні теоретичні положення; особливості методики; розробки уроків.

Технологія розвивального навчання Д.Б. Ельконіна – В.В. Давидова: основні теоретичні положення; особливості методики; розробки уроків.

Технологія розв'язання винахідницьких завдань: основні теоретичні положення; особливості методики; конспект уроку.

Веселкова педагогічна технологія: концептуальні положення технології; мета, цілі і завдання технології; особливості методики навчання письма «Веселкової» технології.

Ейдетика: концептуальні положення технології; мета, цілі і завдання технології.

Вальдорфська педагогіка (Р. Штайнер). Технологія вільної праці (С. Френе).

Педагогічна технологія саморозвитку Марії Монтесорі. Зразки уроків за технологією саморозвитку М.Монтесорі.

Технологія розвивального навчання (Л.Занков). Зразки уроків за технологією розвивального навчання.

Технологія організації групової навчальної діяльності (кооперативне навчання). Зразки уроків за технологією кооперативного навчання.

Інноваційна технологія ЧПКМ (читання та письмо для розвитку критичного мислення). Інтерактивні методи навчання на уроках української мови та літературного читання.

Технологія чотирьох площин. Зразки уроків за технологією чотирьох площин.

Ігрові технології навчання. Ігрові завдання з логічним навантаженням на уроках української мови.

Технології розвитку критичного мислення учнів (Алан Кроуфорд). Середовище для розвитку критичного мислення молодших школярів. Формування творчих та пізнавальних здібностей учнів з використанням технології розвитку критичного мислення.

Використання методу проектів на уроках української мови та літературного читання.

Технології нетрадиційного навчання читання. Кейс-технології в початковій освіті.

Ознайомлення із використанням сучасних цифрових технологій в організації навчання молодших школярів в умовах реалізації Концепції НУШ (Антонова О. Навчально-методичний посібник «**Нова українська школа**: використання інформаційно-комунікаційних технологій у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти». Київ: Генеза, 2019. 96с.)

Спостереження та аналіз уроку української мови та літературного читання з використанням інноваційних технологій.

Написання **курсової роботи** з методики навчання української мови.

Практика. Ознайомлення із видами практики студентів. Навчальна: пропедевтична та навчально-педагогічна (пробні уроки в школі). Виробнича (педагогічна) практика: переддипломна. Вимоги до проведення практики з української мови. Педагогічна практика і реалізація концепції **Нової української школи**.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма навчання				Заочна форма навчання			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
лекції		семінар	самостійна робота	лекції		семінар	самостійна робота	
МОДУЛЬ 1. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ								
<u>ВІДПОВІДНО ДО КОНЦЕПЦІЇ НУШ</u>								
Змістовий модуль 1. Методика навчання грамоти								
Тема 1. Методика навчання освітньої галузі «Мови і літератури» як педагогічна наука.	10	2	2	6	14	1	1	12
Тема 2. Лінгвістична основа методики навчання грамоти. Аналіз Типових освітніх програми, підручників навчальних матеріалів для	16	4	4	8	14	1	1	12

навчання грамоти.								
Тема 3. Характеристика звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти.	12	2	4	6	14	1	1	12
Тема 4. Методика навчання грамоти: добуквений період (1).	10	2	2	6	14	1	1	12
Тема 5. Методика навчання грамоти: буквений період (2).	16	4	4	8	14	1	1	12
Тема 6. Методика навчання грамоти (3)	10	2	2	6	14	1	1	12
Разом за змістовим модулем 1	74	16	18	40	84	6	6	72
Змістовий модуль 2. Методика вивчення мовної теорії (фонетика, граматики, лексика та орфографія). Методика розвитку мовлення								
Тема 1. Методика навчання основ фонетики і графіки. Методика навчання орфографії	14	4	4	6	14	1	1	12
Тема 2. Методика навчання елементів лексики, морфеміки, морфології та синтаксису,	20	8	6	6	14	1	1	12
Тема 3. Методика розвитку мовлення молодших школярів: робота з розвитку мовлення учнів на вимовному рівні та лексичний рівень.	12	2	4	6	14	1	1	12
Тема 4. Методика роботи над словосполученням і реченням. Рівень тексту в розвитку мовлення молодших школярів.	14	4	4	6	14	1	1	12
Разом за змістовим модулем 2	60	18	18	24	56	4	4	48
Разом за модулем 1.	130	34	32	64	140	10	10	120

МОДУЛЬ 2. КАЛІГРАФІЯ

Змістовий модуль 3. Загальні питання каліграфії в початкових класах.

Тема 1. Історія зародження каліграфії. Письмо. Алфавіт. Абетка.	8	1	1	6	12	1	1	10
Тема 2. Теоретичні основи методики навчання каліграфічного письма молодших школярів. Характеристика процесу письма .	9	2	1	6	14	1	1	12
Тема 3. Дидактичні основи процесу навчання каліграфічного письма	9	2	1	6	14	1	1	12
Тема 4. Умови та засоби навчання каліграфічного письма	8	1	1	6	14	1	1	12
Тема 5. Формування навичок письма в період навчання грамоти.	9	2	1	6	14	1	1	12
Тема 6. Порядок ведення, перевірки зошитів та оцінювання сформованості графічних, технічних навичок письма	8	1	1	6	14	1	1	12
Тема 7. Методика вивчення письма арабських цифр.	8	1	1	6	14	1	1	12
Разом за змістовим модулем 3.	59	10	7	42	96	7	7	82

<i>Разом за модулем 2</i>	59	10	7	42	96	7	7	82
<p><u>МОДУЛЬ 3. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ</u></p> <p><u>ВІДПОВІДНО ДО КОНЦЕПЦІЇ НУШ</u></p> <p>Змістовий модуль 4. Методика класного та позакласного літературного читання</p>								
Тема 1. Методика класного читання. Теоретико-методичні основи читання.	12	4	2	6	14	1	1	12
Тема 2. Формування і розвиток навички літературного читання.	12	2	2	8	14	1	1	12
Тема 3. Методика роботи над художнім твором у початкових класах.	14	4	2	8	14	1	1	12
Тема 4. Особливості роботи над творами різних родів і жанрів. Уроки класного літературного читання.	14	4	4	8	14	1	1	12
Тема 5. Теоретичні засади методики позакласного літературного читання.	9	2	2	5	16	2	2	12
Разом за змістовим модулем 5	61	16	12	35	72	6	6	60
<p>Змістовий модуль 5. Сучасні технології викладання української мови в початковій школі</p>								
Тема 1. Сучасний урок української мови та літературного читання в початковій школі.	28	2	5	21	13	1	1	10
Тема 2-4. Теорія і практика застосування інноваційних технологій на уроках української мови та літературного читання в початковій школі	46	6	10	30	13			10
	74	8	15	51	26	1	1	20

<i>Разом за змістовим модулем 6</i>								
Разом за модулем 3.	135	24	34	86	94	7	7	80
Усього годин	330	68	70	192	330	24	24	282

6. Теми практичних занять та критерії оцінювання навчальних досягнень

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	<u>МОДУЛЬ 1. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ</u> <u>ВІДПОВІДНО ДО КОНЦЕПЦІЇ НУШ</u> Змістовий модуль 1. Методика навчання грамоти	
1	Тема 1. Методика навчання освітньої галузі «Мови і літератури» як педагогічна наука.	2/1
2	Тема 2. Лінгвістична основа методики навчання грамоти. Аналіз Типових освітніх програм та підручників, навчальних матеріалів для навчання грамоти.	4/1
3	Тема 3. Характеристика звукового аналітико-синтетичного методу навчання грамоти.	4/1
4	Тема 4. Методика навчання грамоти : добуквений період(1).	2/1
5	Тема 5. Методика навчання грамоти: буквений період (2).	4/1
6	Тема 6. Методика навчання грамоти (3). <i>Модульна тематична контрольна робота № 1.</i>	2/1
	Разом	18/6
	Змістовий модуль 2. Методика вивчення мовної теорії (фонетика, граматики, лексики та орфографія). Методика розвитку мовлення.	
7	Тема 1. Методика навчання основ фонетики і графіки. Методика навчання орфографії.	4/1
8	Тема 2. Методика навчання лексики, морфеміки, морфології та синтаксису.	6/1
9	Тема 3 Методика розвитку мовлення молодших школярів: робота з розвитку мовлення учнів на вимовному рівні та лексичний рівень.	4/1

10	Тема 4. Методика роботи над словосполученням і реченням. Рівень тексту в розвитку мовлення молодших школярів. <i>Модульний тематичний контрольний тест № 2.</i>	4/1
	Разом	18/4
<u>МОДУЛЬ 2. КАЛІГРАФІЯ</u>		
Змістовий модуль 3. Загальні питання каліграфії в початкових класах.		
11	Тема 1. Історія зародження каліграфії. Письмо. Алфавіт. Абетка	1/1
12	Тема 2. Теоретичні основи методики навчання каліграфічного письма молодших школярів. Характеристика процесу письма.	1/1
13	Тема 3. Дидактичні основи процесу навчання каліграфічного письма	1/1
14	Тема 4. Умови навчання каліграфічного письма	1/1
15	Тема 5. Формування навички письма в період навчання грамоти.	1/1
16	Тема 6. Порядок ведення, перевірки зошитів та оцінювання сформованості графічних, технічних навичок письма	1/1
17	Тема 7. Методика вивчення письма арабських цифр. <i>Модульний тематичний контрольний тест № 3.</i>	1/1
	Разом	7/7
<u>МОДУЛЬ 3. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ ВІДПОВІДНО ДО КОНЦЕПЦІЇ НУШ</u>		
Змістовий модуль 4. Методика класного та позакласного літературного читання.		
18	Тема 1. Методика класного читання. Теоретико-методичні основи читання	2/1
19	Тема 2. Формування і розвиток навички літературного читання.	2/1
20	Тема 3. Методика роботи над художнім твором у початкових класах	2/1
21	Тема 4. Особливості роботи над творами різних родів і жанрів. Уроки класного літературного читання	4/1
22	Тема 5. Методика позакласного літературного читання.	2/2

	<i>Модульний тематичний контрольний тест № 4.</i>	
	Разом	12/6
	Змістовий модуль 5. Сучасні технології викладання української мови та літературного читання в початковій школі.	
23	Тема 1. Сучасний урок української мови та літературного читання в початковій школі	2/0
24	Тема 2-4. Теорія і практика застосування інноваційних освітніх технологій на уроках української мови та літературного читання в початковій школі <i>Модульний тематичний контрольний тест № 5.</i>	6/1
	Разом	8/1
	Разом	68/24

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінювання результатів навчальної діяльності студентів на практичних заняттях з навчальної дисципліни методика навчання освітньої галузі «Мови і літератури» (методика викладання української мови, каліграфія, методика літературного читання) здійснюється в межах від **0** до **5** балів за такими критеріями:

- безпомилкове володіння матеріалом;
- здатність до практичного застосування знань;
- ініціативність і творчість;
- активність, самостійність;
- здатність до встановлення міжпредметних зв'язків.

К-сть балів	Вимога до усної відповіді	Вимога до письмового завдання
1 б.	Студент занадто поверхово розкриває суть поставлених питань, потребує підказування.	Студент занадто поверхово розкриває суть поставлених питань, допускає грубі помилки, для виконання завдань користується одним джерелом інформації, не виявляє самостійності.

<p>2 б.</p>	<p>Студент поверхово викладає суть навчального матеріалу, допускає багато помилок під час відповіді на поставлені питання. Викладає матеріал уривчастими реченнями, при відповіді допускає суттєві помилки, які не здатен виправити навіть після коректуючих запитань. Недостатньо володіє розумовими операціями.</p>	<p>Студент поверхово розкриває суть питання, обмежується недостатньою кількістю джерел інформації, припускає багато помилок.</p>
<p>3 б.</p>	<p>Студент поверхово, але без помилок викладає суть навчального матеріалу. Відповідь на рівні загальних уявлень про предмет, має фрагментарні навички в роботі з джерелами інформації. Виявляє невисоку культуру викладу знань.</p>	<p>Студент безпомилково, але поверхнево розкриває суть питання, обмежується недостатньою кількістю джерел інформації.</p>
<p>4 б.</p>	<p>Студент грамотно (непевнено з підказками) розкриває суть поставлених питань, добре володіє термінами дисципліни, але допускає несуттєві помилки. Використовує загальновідомі докази у власній аргументації. Відповідь студента в цілому правильна, логічна та достатньо обґрунтована, однак при відповіді та виконанні практичних завдань допускає несуттєві помилки. Рівень мовленнєвої культури відповідає загальноприйнятим нормам.</p>	<p>Студент грамотно розкриває суть поставлених питань, обмежуючись констатацією готової інформації, допускає несуттєві помилки, виявляє недостатньо самостійності для виконання завдання, де кількість джерел інформації для пошуку - не менше 4.</p>

5 б.	<p>Студент повністю володіє заданим матеріалом, самостійно виявляє творчий підхід до вивченого матеріалу, трансформує одержані знання для формування проблеми, висловлює особисті думки та оцінки на основі всебічного аналізу вихідних даних. Відповідь студента повна, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення навчального матеріалу. Користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання. Вміє пов'язати теорію з практикою, володіє культурою викладу інформації, мова студента грамотна.</p>	<p>Студент глибоко розкриває суть поставлених питань, аналізує, систематизує, трансформує інформацію, висуває гіпотези, виявляє абсолютну самостійність, кількість джерел інформації для пошуку – не менше 9 (для написання реферату).</p>
------	---	--

7. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	<p><u>МОДУЛЬ 1. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ</u> <u>ВІДПОВІДНО ДО КОНЦЕПЦІЇ НУШ</u> Змістовий модуль 1. Методика навчання грамоти в НУШ</p>	
1	<p>Тема 1. Скласти презентацію на тему: «Методика навчання освітньої галузі «Мови і літератури» як педагогічна наука»</p>	6/ 12
2	<p>Тема 2. Укласти бібліографію джерел за темою : «Лінгвістична основа методики навчання грамоти. Аналіз Типових освітніх програм та підручників, навчальних матеріалів для навчання грамоти»</p>	8/12
3	<p>Тема 3. Пошук інформації в мережі Інтернет за темою: «Характеристика звукового наналітико-синтетичного методу».</p>	6/12
4	<p>Тема 4. Опрацювати рекомендовану літературу за темою: «Методика навчання грамоти» .</p>	6/12
		8/12

5	Тема 5. Майстер-клас уроку навчання грамоти (YouTube). Українська мова 1 клас. Сучасний мультимедійний підручник: Розумники. Медіатека. Нова школа. Використання мультимедійного підручника на уроках навчання грамоти.	
6	Тема 6. Написання есе за темою: «Методика навчання грамоти»	6/12
	Разом	40 /72
	Змістовий модуль 2. Методика вивчення мовної теорії (фонетика, граматики, лексики та орфографія). Методика розвитку мовлення	
7	Тема 1. Анотування наукових джерел за темою: «Методика навчання основ фонетики і графіки. Методика навчання орфографії»	6/12
8	Тема 2. Складання опорного конспекту за темою: «Методика навчання лексики, морфеміки, морфології та синтаксису»	6/12
9	Тема 3. Добір та опрацювання літератури за темою: «Методика розвитку мовлення молодших школярів: робота з розвитку мовлення учнів на вимовному рівні та лексичний рівень»	6/12
10	Тема 4. Майстер-клас уроку української мови (YouTube). Українська мова 2 клас. «Методика роботи над словосполученням і реченням. Рівень тексту в розвитку мовлення молодших школярів»	6/12
	Разом	24/48
	<u>МОДУЛЬ 2. КАЛІГРАФІЯ</u> Змістовий модуль 3. Загальні питання каліграфії в початкових класах.	
11	Тема 1. Скласти презентацію на тему: «Історія зародження каліграфії. Письмо. Алфавіт. Абетка»	6/10
12	Тема 2. Укласти бібліографію джерел за темою: «Теоретичні основи методики навчання каліграфічного письма молодших школярів. Характеристика процесу письма»	6/12
13	Тема 3. Пошук інформації в мережі Інтернет за темою: «Дидактичні основи процесу навчання каліграфічного письма»	6/12
14	Тема 4. Опрацювати рекомендовану літературу за темою: «Умови та засоби навчання каліграфічного письма»	6/12

15	Тема 5. Написання есе за темою: «Формування навичок письма в період навчання грамоти»	6/12
16	Тема 6. Скласти презентацію на тему: «Порядок ведення, перевірки зошитів та оцінювання сформованості графічних, технічних навичок письма», використавши Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу (додаток до наказу МОН України від 20.08.2018р. № 924).	6/12
17	Тема 7. Скласти карту пам'яті за темою: «Методика вивчення письма арабських цифр».	6/12
	Разом	42/82
	<u>МОДУЛЬ 3. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ ВІДПОВІДНО ДО КОНЦЕПЦІЇ</u> Змістовий модуль 4. Методика класного та позакласного літературного читання.	
18	Тема 1. Укласти бібліографію джерел за темою: «Методика класного читання. Теоретико-методичні основи читання»	6/12
19	Тема 2. Пошук інформації в мережі Інтернет за темою: «Формування і розвиток навички літературного читання»	8/12
20	Тема 3. Написання есе за темою: «Методика роботи над художнім твором у початкових класах»	8/12
21	Тема 4. Анутовання наукових джерел за темою: «Особливості роботи над творами різних родів і жанрів. Уроки класного літературного читання».	8/12
22	Тема 5. Майстер-клас уроку літературного читання (YouTube): «Методика позакласного літературного читання».	5/12
	Разом	35/60
	Змістовий модуль 5. Сучасні технології викладання української мови в початковій школі.	
23	Тема 1. Скласти презентацію на тему: «Сучасний урок української мови та літературного читання в початковій школі»	21/10

24	Тема 2-4. Пошук інформації в мережі Інтернет за темою: «Теорія і практика застосування інноваційних освітніх технологій на уроках української мови та літературного читання в початковій школі»	30/10
	Разом	51/20
	Разом	192/282

Виконання практичного завдання:

- повнота виконання роботи;
- правильність виконаного запропонованого завдання;
- уміння скласти методичний коментар щодо орфографічних та пунктуаційних правил;
- уміння теоретично прокоментувати правила;
- оформлення письмової роботи.

Виконання письмових (комплексних) завдань:

- повнота виконання роботи: есе, конспект, кросворд, вікторина, анотація;
- оформлення письмової роботи;
- якісний рівень виконання роботи

Оцінювання орфографічної та пунктуаційної грамотності:

Рівень	Бал	Кількість помилок
Високий	10-9	1 негруба (пропуск, заміна, переставлення літер, розділових знаків) орфографічна або пунктуаційна
Достатній	8-7	1(2) орфографічних, 2 (3) пунктуаційних
Задовільний	6-5	3 орфографічних, 3 (4) пунктуаційних
Низький (незадовільний)	4-0	4 і більше орфографічних, 5 і більше пунктуаційних

8 .Індивідуальне навчально-дослідне завдання та критерії їх оцінювання

Одним із головних напрямів якісного рівня освіти, який задовольняє потреби майбутніх фахівців початкової освіти в інтелектуальному і професійному розвитку, є залучення студентів до наукової роботи через виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань. Вона спрямовує на самостійність у здобутті знань, передбачає оволодіння складними вміннями і навичками бачити мету та зміст роботи, організовувати власну самоосвіту, вміння по новому підходити до вирішення індивідуальних завдань спрямованих на пізнавальну і розумову діяльність, здатність до творчості і навчально-дослідного пошуку. ІНДЗ – це самостійна пізнавальна діяльність студента, спрямована на виконання конкретного індивідуального завдання, зміст якого враховує інтереси і потреби.

Для виконання індивідуального науково-дослідного завдання студентам пропонується (за власним вибором):

- конспекти уроків української мови і літературного читання (1-4 кл.);
- реферат або за самостійно обраною темою;
- каліграфічне написання літер;
- виготовлення лепбука;
- після вивчення повного курсу студенти створюють портфоліо.

Тематика рефератів або есе:

1. Дослідження ступеня готовності першокласників до навчання читання і письма.
2. Використання наочних посібників на уроках навчання грамоти в добуковений період.
3. Використання наочних посібників на уроках навчання грамоти в буквений період.
4. Використання фізкультхвилинки на уроках навчання грамоти.
5. Диференційований підхід у навчання першокласників читання.
6. Ігрові прийоми навчання читати.
7. Використання дидактичних ігор на уроках навчання грамоти.
8. Розвиток мовлення на основі сюжетних малюнків букваря.
9. Використання LEGO-технологій в 1-2 класах.
10. Розвиток фонематичного слуху першокласників.
11. Використання словниково-логічних вправ на уроках навчання грамоти.
12. Розвиток техніки літературного читання у першокласників.
13. Індивідуальна робота з відстаючими учнями на уроках читання.
14. Використання творів малих фольклорних жанрів у період навчання грамоти.
15. Розвиток пізнавальної активності першокласників у період навчання грамоти.
16. Пропедевтичне вивчення лексичного матеріалу в період навчання грамоти.
17. Пропедевтичне вивчення частин мови в період навчання грамоти.
18. Можливості «Букваря» для розширення знань, кола уявлень першокласників про навколишній світ.
19. Диференційоване навчання на уроках письма.
20. Підготовчі вправи з письма в добуковений період.
21. Засвоєння на уроках письма основ правопису.
22. Недоліки почерків, що формуються, причини їх виникнення та шляхи подолання.
23. Допоміжні засоби опанування письма.
24. Поєднання видів мовленнєвої діяльності у процесі навчання грамоти.
25. Самосійна робота на уроках навчання грамоти.
26. Виявлення і усунення вимовних недоліків шестиліток.
27. Виправлення недоліків мовлення учнів першого класу.
28. Розвиток голосу в шестиліток.

29. Розвиток фонетичного слуху першокласників.
30. Розвиток емоційної виразності у шестиліток.
31. Розвиток інтонаційного слуху першокласників.
32. Формування в учнів 1-го класу культури мовлення і спілкування, дотримання правил мовленнєвого етикету.
33. Ознайомлення першокласників з елементами лексикології.
34. Робота над фразеологічними одиницями в початкових класах.
35. Шляхи підвищення пізнавальної активності і самостійності учнів у словниковій роботі.
36. Види етимологічних вправ, їх дидактичне спрямування, методика проведення.
37. Формування і розвиток пізнавальної активності та самостійності молодших школярів під час роботи над словосполученням.
38. Методика проведення дидактичних ігор і конкурсів як засіб розвитку пізнавальної активності під час роботи над реченням.
39. Ознайомлення першокласників з поняттям «текст».
40. Робота над заголовком тексту на уроках мови і читання.
41. Ознайомлення молодших школярів з будовою тексту.
42. Робота над планом тексту на уроках рідної мови.
43. Ознайомлення молодших школярів з типами текстів.
44. Стилістична диференціація в розвитку мовлення.
45. Підготовчі вправи до написання творів.
46. Творчі роботи на основі неповного тексту.
47. Твори-мініатюри в початкових класах.
48. Редагування як засіб удосконалення тексту.
49. Шляхи підвищення самостійності та творчої активності учнів у роботі над переказами.
50. Риторика в початкових класах.
51. Літературна творчість школярів.
52. Вплив міжпредметних зв'язків на розвиток мовлення учнів початкових класів.

Особисте портфоліо, вимоги до оформлення

Одним із сучасних підходів до формування навичок рефлексії (самооцінки) вчителя є «портфоліо педагога». **Портфоліо** – це повна збірка власних методичних матеріалів: розробки уроків з кожного модуля навчальної дисципліни, спостереження та аналіз уроків, відеоуроки, статті тощо.

Портфоліо дозволяє враховувати результати, які досягнуті у різноманітних видах діяльності: навчальній, виховній, творчій, методичній, дослідницькій та враховує практику.

Загальне оформлення портфоліо і принципи роботи з ним мають відповідати системі вимог:

- системність і регулятивність самомоніторингу;
- достовірність;
- об'єктивність;
- націленість автора на самовдосконалення;
- структуризація матеріалів, логічність і лаконічність всіх письмових пояснень;

- акуратність і естетичність оформлення;
- цілісність, тематична завершеність
- представлених матеріалів;
- наочність результатів роботи;
- технологічність.

Портфоліо студента зорієнтоване на портфоліо майбутнього вчителя початкових класів. Інформацію бажано структурувати за трьома модулями та п'ятьма змістовими модулями.

Портфоліо варто наповнювати матеріалом систематично протягом вивчення курсу трьох модулів.

Наприкінці вивчення курсу студент здає електронне портфоліо (у вигляді електронної папки з титульним аркушем або гіпертекстовий документ).

Зміст завдання ІНДЗ (за модулями):

ЗМ 1 – виготовлення лепбука (14 балів).

ЗМ 2,3 – написання реферату або каліграфічне написання букв (25балів).

ЗМ 4,5 – портфоліо майбутнього вчителя початкової школи (22 бали).

Критерії оцінювання індивідуального науково-дослідного завдання:

К-сть балів	Вимога до індивідуального науково-дослідного завдання
5-9	Студент занадто поверхово розкриває суть поставлених питань; допускає грубі помилки у структурі побудови конспекту, реферету або есе; для виконання завдань користується одним джерелом інформації; не здійснює огляду основних теоретичних проблем обраної теми реферату або есе; не формулює висновків; не виявляє самостійності.
10-14	Студент безпомилково, але поверхнево розкриває суть питання плану реферату, структури конспекту; обмежується недостатньою кількістю джерел інформації (3-4 джерела); недостатньо ґрунтовно тлумачить основні погляди та позиції щодо розглянутої проблеми в рефераті або есе; не виявляє повної самостійності думки; припускає багато помилок у формулювання джерел та інформації з обраної теми реферату або есе.
15-25	Студент глибоко розкриває суть поставлених питань, аналізує, систематизує, трансформує інформацію, висуває гіпотези; виявляє абсолютну самостійність; представлено достатню кількість джерел інформації для пошуку – не менше 9-10 (для написання реферату); конспект, реферат або есе відповідає темі змісту уроку; ґрунтовно розкриває глибину, повноту, логіку та термінологічну чіткість матеріалу; виявляє власне бачення проблеми, самостійний та творчий характер дослідницької роботи; згідно вимог правильно оформлений конспект, реферат чи есе, список використаних джерел та презентація результатів

	реферативного дослідження.
--	----------------------------

9. Методи навчання

Лекція, практичні заняття, моделювання фрагментів уроку, складання індивідуальних та колективних навчальних проектів, презентацій; вивчення підручників, першоджерел, наукової літератури, інтернетресурсів, учнівських робіт тощо;

- пояснення, бесіда, проблемна ситуація, лекція-дискусія, аналіз уроків читання і письма, використання мультимедійних навчальних презентацій, моделювання навчальної ситуації, інтерактивні методи та прийоми навчання, ділова педагогічна гра;
- усне слово викладача, пояснення, різні види бесіди (репродуктивна, аналітико-синтетична, евристична та інші), створення та розв'язання проблемних ситуацій, виконання вправ, складання «фотографій» уроків, написання планів-конспектів уроків, аналіз та самоаналіз уроків української мови, укладання бібліографій методичних посібників і журнальних публікацій, конспектування, виготовлення роздавального матеріалу, робота за таблицями, опрацювання методичної літератури, рольові ігри, конференції, дискусії, моделювання навчальної ситуації в аудиторії, виготовлення моделей індивідуальних таблиць до уроку тощо.

10. Методи контролю

Поточне усне чи письмове опитування, письмове тестування, модульна контрольна робота, написання контрольних планів-конспектів уроків та їх аналізів; поточне усне опитування, оцінювання планів-конспектів студентів, письмове тестування.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

(відповідно до Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-трансферній накопичувальній системі організації освітнього процесу в Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка (затверджено на засіданні Вченої ради, протокол № 1 від 31.08. 2018р.; наказ № 98/6 від 03.09.2018р.)

Розподіл балів, що присвоюються студентам на заліку та екзаменах

Модуль І. Методика навчання української мови відповідно до концепції НУШ		Модуль 2 (ІНДЗ)	Підсумковий тест	Сума балів
Змістовий модуль 1. <i>Методика навчання грамоти.</i>	Змістовий модуль 2. <i>Методика вивчення мовної теорії. Методика розвитку</i>			

	<i>мовлення.</i>			
ЗМ 1. 9 практичних на 5 балів = 45 балів		25 (лепбук)	30 (МТКР № 1)	100 Залік
ЗМ 2. 9 практичних на 5 балів = 45 балів		25	30	Результати поточного та проміжного контролю 30% і результати здачі екзамену 70% Екзамен

Модуль 2. Каліграфія				
Модуль 3. Методика навчання літературного читання відповідно до концепції НУШ		Модуль 2 (ІНДЗ)	Підсумковий Тест	Сума балів
Змістовий модуль 3. <i>Загальні питання каліграфії в початкових класах</i>	Змістовий модуль 5. <i>Сучасні технології викладання української мови в початковій школі</i>			
Змістовий модуль 4. <i>Методика класного та позакласного літературного читання</i>				
ЗМ 3,4,5. 17 практичних на 4 балів = 68 балів		10	22 (портфоліо)	Результати поточного та проміжного контролю 30% і результати здачі екзамену 70% Екзамен

За виконання курсової роботи		
Виконання роботи	Захист роботи	Сума
До 50 балів оцінка змісту	До 45 балів	100 балів
До 5 балів оформлення та додатки		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Плани та тези лекцій.
2. Плани семінарських занять.
3. Завдання для самостійної роботи.
4. Завдання для ІНДЗ.

13. Рекомендована література

Базова

1. Антонова О. Навчально-методичний посібник «**Нова українська школа**: використання інформаційно-комунікаційних технологій у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти». Київ: Генеза, 2019. 96с.
2. Антонюк Н.А. Уроки літературного читання: методичні рекомендації. Київ: ТОВ ВПЦ Літопис – ХХ, 2015. 96 с.
3. Вашуленко М.С. **Нова українська школа**: методика навчання інтегрованого курсу «Українська мова» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу: навч.-метод.посіб. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2019.192с.
4. Гра по-новому, навчання по-іншому: методичний посібник / упор. О.Рома – The LEGO Foundation, 2018. 44 с.
5. Деркач Н.І. Навчання грамоти: навчально-методичний посібник для студентів, учителів. Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. 112 с.
6. Інтерактивні технології навчання в початкових класах / авт.-упор.І.І. Дівакова. Тернопіль, Мандрівець, 2007. 180 с.
7. Каніщенко А.П. Лекційно-практичний курс з дисципліни «Методика навчання української мови в початковій школі». Книга 1. (розділи «Методика вивчення мовної

- теорії», «Методика розвитку усного та писемного зв'язного мовлення»). Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2016. 176 с.
8. Каніщенко А.П. Лекційно-практичний курс з дисципліни «Методика навчання української мови в початковій школі». Книга 2. (розділи «Методика навчання грамоти», «Методика літературного читання»). Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2016. 256 с.
  9. Каніщенко А.П. Лекційно-практичний курс з дисципліни «Технології вивчення галузі «Мова і література». Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2015 – 160 с.
  10. Кірик М. **Нова українська школа**: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти: навч.-метод. посіб. Львів: Світ, 2019. 136 с.
  11. Коваль Г.П., Деркач Н.І., Наумчук М.М. Методика викладання української мови: навчальний посібник для студентів педінститутів, гуманітарних університетів, педагогічних коледжів. Тернопіль: Астон, 2008. 287 с.
  12. Коваль Г.П., Іванова Л.І., Суржук Т.Б. Методика читання: навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. 280 с.
  13. Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя / Волошенюк та ін.; за ред. Волошенюк О.В., Іванова В.Ф. Київ: ЦВП, АУП, 2018. 234 с.
  14. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів [за наук. ред. М.С. Вашуленка]. Київ: Літера ЛТД, 2012. 364 с.
  15. **Нова українська школа**: poradnik vихователю групи продовженого дня у закладах загальної середньої освіти: навч.-метод. посібн./ Дмитрів Г.І. Львів: Світ, 2019. 224 с.
  16. **Нова українська школа**: poradnik для вчителя. За ред. Н.М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208с.
  17. Палійчук О.М. Методика навчання каліграфічного письма: навчальний посібник. Чернівці: Букрек 2010. 344 с.
  18. Пономарьова К.І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: посібник. Київ, 2019. 131 с.
  19. Початкова освіта: Методичні рекомендації в освітньому процесі Типової освітньої програми для 2 класів закладів загальної середньої освіти; типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти (під кер. О.Я. Савченко); методичні коментарі провідних науковців Інституту педагогіки НАПН України щодо впровадження ідей Нової української школи в початковій освіті; орієнтири для календарно-тематичного планування (2 клас НУШ). Київ: Оріон, 2019. 192 с.
  20. Савченко О.Я. Методика читання у початкових класах: посібн. для вчителя. К.: Освіта, 2007. 334 с.
  21. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи. Київ: видавництво «Світоч», 2019. 336с.
  22. Українська мова з методикою навчання в початкових класах: інтегрований курс / Заг. ред. А.П. Каніщенко, Г.О. Ткачук. Вид. 3-тє, перед. Тернопіль: Начальна книга – Богдан, 2011. 264 с.
  23. Фідкевич О.Л. Навчально-методичний посібник «**Нова українська школа**: теорія і практика формування оцінювання у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти». Київ: Генеза, 2019. 64с.
  24. Шість цеглинок в освітньому просторі школи: методичний посібник. Упор. О.Рома. THE LEGO Foundation, 2018. 32с.

Допоміжна

1. Анісімова Г.О., Петрова А.С. 12-бальна система оцінювання навчальних досягнень учнів. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. 240 с.

2. Анісімова Г.О., Нікулочкіна О.В. Сучасний урок у початковій школі : традиції та інновації (навчально-методичний посібник). Тернопіль: Мандрівець, 2012. 104 с.
3. Бадер В.І. Взаємозв'язок у розвитку усного і писемного мовлення молодших школярів: автореф. дис. ...д-ра пед. наук: 13.00.02. Київ, 2004. 36 с.
4. Вашуленко М.С. Довідник молодшого школяра з мови і мовлення: навчальний посібник .Київ: Літера ЛТД, 2010.160 с.
5. Вашуленко М.С. Українська мова: підручник для 3 класу загальноосвітнього навчального закладу з навчанням українською мовою. Київ: Видавничий Дім «Освіта», 2016. 192 с.
6. Вашуленко М.С. Українська мова: підручник для 4 класу загальноосвітнього навчального закладу з навчанням українською мовою . Київ: Видавничий Дім «Освіта», 2015. – 191 с.
7. Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення в початковій школі: метод. посіб. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2018.400с.
8. Гін А.О. Прийоми педагогічної техніки: свобода вибору. Зворотний зв'язок. Ідеальність: посібник вчителя. Харків: Вид. група «Основа», 2019. 112с.
9. Гладченко О. Інтегрований урок у 1 класі (читання, математика). Початкова школа. 2017. № 6. С.18-19.
10. Гончаренко С.У., Козловська І. М. Теоретичні основи дидактичної інтеграції. Педагогіка і психологія. 1997. №2. С.9-18.
11. Григорук А., Луцкай Ю. Інтегровані уроки мови як засіб формування мовленнєвої компетенції учнів. Початкова школа. 2009. № 3. С.18-21.
12. Іванчук М. Інтегрований урок як специфічна форма організації навчання. Початкова школа. 2004. № 5. С. 10-13.
13. Заброцька С.Г. Літературне читання. Конспекти уроків. 2 клас: посібник для вчителя Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. 200 с.
14. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів. Методичний посібник початкової школи за ред. О.Пометун, Л. Пироженко.Тернопіль: Навчальна книга–Богдан, 2011. 304 с.
15. Захарійчук М.Д. Українська мова: підручник для 3 класу загальноосвітнього навчального закладу з навчанням українською мовою. Київ: Грамота, 2015. 176 с.
16. Захарійчук М.Д. Українська мова: підручник для 4 класу загальноосвітнього навчального закладу з навчанням українською мовою. Київ: Грамота, 2015.192 с.
17. Зміст, дидактична структура та методичне забезпечення уроків у початкових класах (психологічні та педагогічні аспекти): навчально-методичний посібник для студентів педагогічного факультету, керівництво до педагогічної практики Рівне: 2006. 192 с.
18. Кирей І.Ф., Трунова В.А. Методика викладання каліграфії в початковій школі: навч. посібник . Київ: Вища школа, 1994. 143с.
19. Коваль Г. Урок читання у початкових класах: навчально-методичний посібник дня студентів педагогічного факультету. Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. 80 с.
20. Коваль Г. Звуко-буквенний аналіз на уроках української мови в початкових класах : навчально-методичний посібник для студентів педагогічного факультету / Г. Коваль. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. – 133 с.
- 21.Коваль Г.П., Суржук Т. Б. Методика викладання української мови. Рекомендації до виконання науково-дослідної тематики: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 368 с.
22. Кодлюк Я.П. Одинцова Г.С. Сто двадцять розповідей про письменників: довідник для вчителя початкових класів. Київ: Наш час, 2006. 203 с.
23. Кодлюк Я.П. Теорія і практика підручникотворення в початковій освіті: підручник для магістрантів та студентів педагогічних факультетів. Київ: Інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2006. 368 с.
24. Кращі конспекти уроків із розвитку зв'язного мовлення: 1-4 класи. Тернопіль – Харків: Ранок, 2011. 144с.

25. Маковецька Н.В. Формування навичок письма в дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: перспективність і наступність. Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2005. 200 с.
26. Мельничайко О.І. Українська мова. Вивчення елементів синтаксису в початкових класах: методичний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 92 с.
27. Мочула О. В. Розвиток життєвих компетентностей на уроках української мови в початковій школі / Тернопіль – Харків: Видавництво «Ранок», 2012. 176 с.
28. Науменко В.О. Літературне читання. підручник для 3 класу для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. Київ: Генеза, 2015. 176 с.
29. Наумчук М.М. Словник-довідник основних термінів і понять з методики української мови. Тернопіль: Астон, 2008. 132 с.
30. Нечаєва Л.І. Дидактичні матеріали для розвитку комунікативних умінь молодших школярів: посібник для вчителя. Тернопіль: підручники і посібники, 2011. 80 с.
31. Одинцова Г.С., Кодлюк Я.П. Цікаве мовознавство для молодших школярів: посібник для вчителя початкових класів. К.: Наш час, 2013. – 208 с.
32. Олійник Г.А. Формування навичок виразного читання в 1 класі. Тернопіль: Астон, 2001. 178 с.
33. Позакласне читання. 3 клас. Тернопіль: Підручники і посібники, 2014. 160 с.
34. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ: «А.С.К.», 2007. 144с.
35. Савченко О. Я. Читання. Навчання і виховання учнів 3 класу. Київ: Початкова школа, 2004. – С. 146-205.
36. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підручники для вищих навчальних закладів. Київ: Грамота, 2013. 504 с.
37. Савченко О.Я. Літературне читання: підручник для 3 класу. Київ: Видавничий Дім «Освіта», 2013. 192 с.
38. Савченко О.Я. Літературне читання: підручник для 4 класу. Київ: Видавничий Дім «Освіта», 2013. 192 с.
39. Сас В. І. Дивотвір: розвиток зв'язного мовлення та підготовка до написання творчих робіт. 1-4 класи. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 96 с.
40. Співаковський О.В., Петухова Л.Є., Коткова В.В. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Початкова освіта»/ О.В. Співаковський. – Херсон, 2011. 267 с.
41. Цєпова І.В. Навчаємо письма ліворуких дітей. Харків: Ранок, 2009. 128 с.
42. Чабайовська М.І. Єдині зразки каліграфічного письма букв українського алфавіту та цифр: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Мальва – ОСО, 2015. 116 с.
43. Ярїш Г.П. Розвиток життєвих компетентностей на уроках читання у початковій школі Тернопіль, – Харків: Ранок, 2011. 176 с.
44. Позакласне читання. 4 клас. Тернопіль: Підручники і посібники, 2014. 176 с.
45. Українська мова 1 клас. Сучасний мультимедійний підручник: Розумники. Медіатека. Нова школа.
46. Українська мова 2 клас. Сучасний мультимедійний підручник: Розумники. Медіатека. Нова школа.
47. Українська мова 3 клас. Сучасний мультимедійний підручник: Розумники. Медіатека. Нова школа.
48. Українська мова 4 клас. Сучасний мультимедійний підручник: Розумники. Медіатека. Нова школа.

14. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт МОН України. URL: [http:// www.mon.gov.ua](http://www.mon.gov.ua) (дата звернення: 28.08.2018р.)

2. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 28.08.2018р.)
3. Початкова школа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/pochatkova-shkola> (дата звернення: 28.08.2018р.)
4. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.08.2018р.)
5. Навчальні програми для 1-4 класів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli> (дата звернення: 30.08.2018р.)
6. Типові освітні програми для 1-2 НУШ. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf> (дата звернення: 28.08.2018р.)
7. Типові освітні програми для 3-4 НУШ. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2020/11/20/Savchenko.pdf> (дата звернення: 28.08.2018р.)
8. Українська мова. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 1-4 класи. (Оновлено). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli> (дата звернення: 29.08.2018р.)
9. Літературне читання. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 2-4 класи. (Оновлено). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>. (дата звернення: 29.08.2018р.)
10. Офіційний сайт журналу «Учитель початкової школи». URL: <https://upsh.com.ua/> (дата звернення: 28.08.2018р.)
11. Довідник цікавих фактів та корисних знань. URL: <https://dovidka.biz.ua/tsikavi-fakti-pro-lisits> (дата звернення: 28.08.2018р.)
12. Казка. URL: http://kazkar/info/ua/navpak_uko_t_lisenko (дата звернення: 28.08.2018р.)
13. Матеріали для Нової української школи – планування, розробки уроків, дидактичні та методичні матеріали, підручники та зошити. URL: <https://subject.com/lesson/mova/3klas/17.html> (дата звернення: 28.08.2018р.)
14. На допомогу вчителю: віршики до початку уроку. URL: https://bookwoed.blogspot.com/2017/11/blog-post_15.html (дата звернення: 28.08.2018р.)
15. Прислів'я, приказки про науку, знання та розум. URL: <http://doshkolenok.kiev.ua/poslovicy-i-pogovorki/769-nauka-rozum/html> (дата звернення: 28.08.2018р.)
16. Розповідь про козаків для дітей. URL: <https://dovidka.biz.ua/ryozpovid-pro-kozakiv-dlya-ditey/> (дата звернення: 28.08.2018р.)
17. Розумна дитина. URL: <http://www.rozumnadytna.com/ua> (дата звернення: 28.08.2018р.)
18. Сорочинський ярмарок 2018. URL: <https://md-eksperiment.org/afisha/ukraine/velikie%20sorochintsy/sorochinskij-yarmarok-2018-10180328023222> (дата звернення: 28.08.2018р.)
19. Урок розвитку зв'язного мовлення. Робота над деформованим текстом: перестановка окремих речень. URL: <http://litmisto.org/ua/?p=26693> (дата звернення: 28.08.2018р.)
20. Фізкультхвилинка «Частини мови». URL: <https://naurok.com.ua/fizkulthvilinka-chastini-movi-90492.html> (дата звернення: 28.08.2018р.)
21. Антонова О. Навчально-методичний посібник «**Нова українська школа**: використання інформаційно-комунікаційних технологій у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти». URL: https://www.geneza.ua/sites/default/files/product-images/Metodyky/Antonova_Inform_komunik_Tekhn_1.2kl.pdf (дата звернення: 28.09.2019р.)